

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA ELEKTRO – SLOVENIJA D. O. O.
V OBDOBJU 2002–2003**

Ljubljana, junij 2005

ANDREJA ZEVIK

IZJAVA

Študentka ANDREJA ZEVNIK izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. DARJE PELJHAN in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Ljubljana, dne 10.06.2005

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1. SLOVENSKO ELEKTROGOSPODARSTVO IN NJEGOVA ORGANIZIRANOST	2
2. PREDSTAVITEV PODJETJA ELES	5
2.1. ZGODOVINA PODJETJA	5
2.2. ORGANIZIRANOST PODJETJA	6
2.3. VSEBINA DELA DEJAVNOSTI ELESA	7
2.4. TEMELJNE USMERITVE IN CILJI PODJETJA	9
2.5. OKOLJSKA POLITIKA	11
3. ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA	12
3.1. ANALIZA POSLOVNEGA USPEHA	13
3.1.1. Analiza prihodkov	13
3.1.2. Analiza odhodkov	16
3.1.3. Poslovni izid	19
3.2. ANALIZA POSLOVNE USPEŠNOSTI	20
3.2.1. Produktivnost	20
3.2.2. Gospodarnost (ekonomičnost)	21
3.2.3. Dobičkonosnost in donosnost	22
3.3. ANALIZA SREDSTEV	24
3.3.1. Obseg in struktura sredstev	24
3.3.2. Stalna sredstva	25
3.3.2.1. Obseg in struktura stalnih sredstev po neodpisani vrednosti	26
3.3.2.2. Odpisanost opredmetenih osnovnih sredstev	27
3.3.3. Gibljiva sredstva	28
3.3.3.1. Hitrost obračanja obratnih sredstev	30
3.4. ANALIZA POSLOVNIH FUNKCIJ	31
3.4.1. Analiza kadrovske funkcije	31
3.4.1.1. Obseg in struktura zaposlenih	32
3.4.1.2. Izobraževanje in usposabljanje	33
3.4.1.3. Dinamika zaposlenih	35
3.4.2. Analiza finančne funkcije	37
3.4.2.1. Obseg in struktura obveznosti do virov sredstev	37
3.4.2.2. Stopnja lastniškosti in stopnja dolžniškosti financiranja	39
3.4.2.3. Plačilna sposobnost	40
3.4.2.4. Finančna stabilnost	42
3.5. UGOTOVLJENE PREDNOSTI IN SLABOSTI V POSLOVANJU PODJETJA	43
SKLEP	44
LITERATURA	46
VIRI	47
PRILOGE	

UVOD

Energija je vodilna sila gospodarstva in hkrati zelo pomemben del našega življenja. Električna energija je eden izmed temeljev sodobne civilizacije, saj je od nje in njene kakovosti odvisno celotno gospodarstvo države. Je osnovna surovina industrije, hkrati pa omogoča vzdrževanje visokega življenjskega standarda. Nedavni razpadi elektroenergetskih sistemov po svetu in v naši neposredni bližini so nam pokazali, kako velika je odvisnost gospodarstva in ljudi od električne energije, pokazala se je tudi vsa ranljivost prenosnih elektroenergetskih omrežij, ki so bila grajena za manjše obremenitve in skromnejše trgovanje. Z odpiranjem trga se povečani rabi električne energije ni mogoče več izogniti, zato je odnos do razvoja prenosnega omrežja izredno pomemben. Vlaganja v nove prenosne in proizvodne zmogljivosti so nujnost, saj brez tega (gledano dolgoročno) ne bo možno zagotavljati zanesljive in kakovostne preskrbe z električno energijo.

Elektrogospodarstvo spada med javno storitvene panoge, kamor uvrščamo še telekomunikacije, naftno gospodarstvo in naravni plin, vodno gospodarstvo, komunalne storitve ter železnice. Izraz 'javni' ni pogojen izključno z njihovo lastninsko strukturo, ampak izhaja iz dejstva, da so javni sektorji temeljnega pomena za delovanje vseh sektorjev ali večine njih v narodnem gospodarstvu in za veliko večino gospodinjstev oziroma posameznikov. Vse do 80. let prejšnjega stoletja je veljalo tudi prepričanje, da je mogoče doseči ekonomsko učinkovitost le, če država posega v njihovo delovanje (Hrovatin, 1994, str. 434).

Hiter tehnološki razvoj, globalizacija trgov in večje povpraševanje po storitvah so prinesli številne spremembe v elektrogospodarstvo in odprli prostor konkurenčnemu prestrukturiranju panog. Usklajevanje z evropsko zakonodajo je zahtevalo spremembe. S podpisom Sporazuma o pridružitvi EU in Pogodbe o energetske listini se je Slovenija vključila v krog držav, ki so določila medsebojna pravila trgovanja z energijo, tujega investiranja in tranzita na področju energije. S tem je prevzela odgovornost pravne uskladitve na področju energetike. Rezultat tega je Energetski zakon (Ur. l. RS št. 79/99), ki je bil sprejet v Državnem zboru 16. septembra 1999 in je stopil v veljavo 15. oktobra 1999. Zakon predpisuje deregulacijo in liberalizacijo elektroenergetske panoge in je temelj nove podobe slovenskega energetskega trga, ki odpira konkurenco na nivoju proizvodnje in porabe ter regulira dejavnosti prenosa in distribucije električne energije kot naravnih monopolov. S sprejetjem nove zakonodaje se je spremenila tudi vloga podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. (v nadaljevanju Eles), poslovanje katerega analiziram v diplomskem delu.

Predmet pričujočega diplomskega dela je analiza poslovanja podjetja Eles v letu 2003 v primerjavi s poslovanjem v letu 2002, na nekaterih mestih uresničene podatke v obravnavanem obračunskem obdobju primerjam tudi z načrtovanimi podatki za leto 2003. Analiza poslovanja za daljše časovno obdobje ne bi bila smiselna, ker je Eles v letih pred letom 2002 posloval še na podlagi stare zakonodaje, novi Energetski zakon pa je spremenil poslovanje podjetja tako vrednostno kot tudi vsebinsko.

Namen diplomskega dela je na podlagi podatkov za ti dve leti in s pomočjo strokovne literature analizirati uspešnost delovanja podjetja. Gre namreč za prelomno obdobje, saj je bilo leto 2002 prvo leto, ko je podjetje v celotnem poslovnem obdobju poslovalo v skladu z Energetskim zakonom, sprejetim jeseni leta 1999, leto 2003 pa predstavlja leto, ko se je s prvim januarjem odprl tudi zunanji trg z električno energijo.

Cilj analize je odgovoriti na vprašanje, kako uspešno je bilo podjetje v letu 2003 v primerjavi s poslovanjem v letu 2002 ter v primerjavi z lastnimi pričakovanji iz gospodarskega načrta (v nadaljevanju GN 2003), ugotoviti prednostna in problemska stanja ter dejavnike, ki so pozitivno oziroma negativno vplivali na poslovanje in razvoj podjetja. Vse to lahko služi kot temelj za poslovno politiko podjetja v prihodnje.

Metoda, ki sem jo uporabila, temelji na študiju literature s področja elektrogospodarstva in analiz poslovanja podjetij. Največ informacij za diplomsko delo sem pridobila iz računovodskih poročil podjetja o načrtovanih in uresničenih poslovnih procesih in stanjih v letih 2002 in 2003. Na podlagi zbranih podatkov sem izračunala kazalce, ki omogočajo spoznavanje poslovanja podjetja Eles. Izračunala sem tudi različne koeficiente, ki kažejo na medsebojno povezanost ekonomskih kategorij. Dinamiko sprememb prikazujem z indeksi. Izračunala sem tudi različne strukture. Računovodski izkazi za leto 2003 so primerljivi z izkazi za leto 2002, sestavljeni so v slovenskih tolarjih, zaokroženi na tisoč enot. Primerljivost podatkov med obema letoma sem za potrebe analize zagotovila tako, da sem podatke iz bilance stanja inflacionirala z indeksom cen življenjskih potrebščin december 2003/december 2002, ki je znašal 104,6. Podatke iz izkaza poslovnega izida sem inflacionirala s povprečnim indeksom cen življenjskih potrebščin za obdobje, ki je znašal 105,6 in je opredeljen kot razmerje povprečnih cen življenjskih potrebščin za obdobje januar–december 2003 in povprečnih cen življenjskih potrebščin za obdobje januar–december 2002. Informacije o indeksih sem dobila na internetni strani Statističnega urada Republike Slovenije.

Strukturo diplomskega dela predstavlja več poglavij; poleg uvoda in sklepnih misli je sestavljeno iz treh poglavij. V prvem poglavju na kratko predstavljam slovensko elektrogospodarstvo in njegovo organiziranost, v drugem poglavju sledi predstavitev podjetja Eles. Tretje poglavje je sestavljeno iz petih podpoglavij in je namenjeno analizi poslovanja podjetja. Podpoglavja so: analiza poslovnega uspeha, analiza poslovne uspešnosti, analiza poslovnih sredstev, analiza poslovnih funkcij ter ugotovljene prednosti in slabosti v poslovanju podjetja. Zaradi omejenega obsega diplomskega dela sem se pri analizi poslovnih funkcij omejila le na dve funkciji, in sicer na kadrovsko in na finančno funkcijo.

1. SLOVENSKO ELEKTROGOSPODARSTVO IN NJEGOVA ORGANIZIRANOST

Prelomno obdobje za slovensko elektrogospodarstvo in njegovo organiziranost se je začelo s sprejetjem Energetskega zakona (v nadaljevanju EZ) v septembru 1999. V veljavo je stopil 15. oktobra 1999 in upošteva vse obveznosti, ki izhajajo iz smernic EU o pravilih za delovanje

notranjega trga z elektriko, o tranzitu električne energije ter o preglednosti cen električne energije in plina, prav tako upošteva tudi okoljevarstvene vidike. EZ predstavlja nov temeljni pravni okvir za razvoj slovenskega elektrogospodarstva in določa načela energetske politike, pravila za delovanje trga z energijo, pravila delovanja gospodarskih javnih služb na področju energetike, načela zanesljive oskrbe in učinkovite rabe energije ter pogoje obratovanja in opravljanja energetske dejavnosti. Določa tudi organe, ki opravljajo upravne naloge po tem zakonu.

Slovenski elektroenergetski sistem sodi med najmanjše v Evropi in je v grobem ločen na tri ravni, v okviru katerih se odvijajo pglavitne dejavnosti elektrogospodarstva. Te so proizvodnja električne energije, prenos in distribucija. Naj ponovno omenim, da so bile do odprtja trga vse našteje dejavnosti nadzorovane s strani države, z odprtjem trga je proizvodnja električne energije postala tržna dejavnost in mora delovati na konkurenčnih načelih, medtem ko prenos in distribucija ostajata regulirani dejavnosti.

Prvi del elektroenergetske verige predstavlja proizvodnja električne energije. Ta sektor sestavlja petnajst hidroelektrarn, združenih v tri sisteme (Dravske elektrarne Maribor, Savske elektrarne Ljubljana, Soške elektrarne Nova Gorica), tri termoelektrarne (Termoelektrarna Šoštanj, Termoelektrarna Trbovlje, Termoelektrarna-toplarna Ljubljana), plinska elektrarna (Termoelektrarna Brestanica) in ena jedrska elektrarna (Nuklearna elektrarna Krško), manjši delež električne energije pa ustvarjajo tudi nesistemske elektrarne distribucijskih podjetij, industrijske elektrarne in male zasebne elektrarne. Eden od pomembnih odzivov na odpiranje elektroenergetskega trga je tudi ustanovitev Holdinga slovenskih elektrarn d. o. o. (HSE), s ciljem enotnega nastopa na energetske trgu, izboljšanja konkurenčnosti proizvodnih podjetij ter izvedbe projekta izgradnje hidroelektrarn na spodnji Savi. HSE je ustanovila vlada Republike Slovenije, formalno je svojim delom pričel 1. januarja 2002. HSE je po kapitalu ena največjih gospodarskih organizacij v Sloveniji. Pod skupno streho združuje že 10 družb. Osnovne dejavnosti družbe HSE so proizvodnja, prodaja in trgovanje z električno energijo. Družbe skupine HSE so v letu 2002 proizvedle več kot 50% vse energije proizvedene v Sloveniji (www.hse.si).

Naslednji člen v elektroenergetski verigi je prenos električne energije. Opravlja ga javno podjetje Eles, ki je hkrati tudi upravljalec prenosnega omrežja. O Elesu je več napisanega v naslednjem poglavju, tu naj omenim le, da je bil za izvajanje teh dveh javnih gospodarskih služb določen s sklepom Vlade Republike Slovenije maja 2000, in sicer za obdobje petnajstih let. S prenosom razumemo prenos električne energije po visokonapetostnem omrežju (110 kV, 220 kV, 400kV) od proizvajalca do distributerja oziroma do neposrednega odjemalca. To so tista podjetja, ki presegajo priključno moč 41 kW na enem odjemnem mestu (Tovarna aluminija Kidričevo, Tovarna dušika Ruše, Železarna Jesenice, Železarna Ravne, Železarna Štore). Ta in distribucijska podjetja v skladu z EZ imenujemo upravičeni odjemalci in lahko prosto izbirajo dobavitelja.

Eden od členov v elektroenergetski verigi je tudi distribucija električne energije. Distribucija električne energije, upravljanje distribucijskega omrežja in dobava električne energije tarifnim odjemalcem so obvezne republiške gospodarske javne službe. Distribucijska podjetja predstavljajo pet javnih podjetij: Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Primorska in Elektro Gorenjska. V skladu z EZ je njihova odgovornost vzdrževanje in razvoj distribucijskega omrežja kot tudi usklajeno delovanje s prenosnim omrežjem.

Opis slovenskega elektroenergetskega sistema seveda ni popoln brez omembe še dveh akterjev: Borzena, ki je hčerinsko podjetje Elesa in opravlja dejavnost organizacije trga z električno energijo in Agencije za energijo Republike Slovenije, ki bdi nad celotnim elektroenergetskim sistemom kot regulator trga.

Organiziranje trga z električno energijo v Sloveniji je torej naloga Borzena, v skladu z EZ je to obvezna republiška gospodarska javna služba. Njeno delovanje je urejeno z Uredbo o načinu izvajanja gospodarske javne službe organiziranje trga električne energije (2000). Pomen organiziranega trga z električno energijo je predvsem v izravnavi ponudbe in povpraševanja ter tržno oblikovani ceni električne energije, evidentirati mora tudi vse pogodbeno dogovorjene obveznosti med dobavitelji in upravičenimi odjemalci (www.borzen.si). Tako kot vsak organiziran trg mora tudi ta ustrezati osnovnim načelom borznega trgovanja: transparentnosti, likvidnosti, varnosti, poštenosti in učinkovitosti (Recer, Skubin, 2001, str. 39/61).

Z novim zakonom je opredeljena tudi dejavnost Agencije za energijo RS (v nadaljevanju Agencija). Agencija opravlja regulatorne, razvojne in strokovne naloge na energetskega področju z namenom, da zagotovi pregledno in nepristransko delovanje trga z električno energijo. Za opravljanje katerekoli energetske dejavnosti (tako tržne kot regulirane) velja, da se v skladu z EZ potrebuje licenco, ki jo izdaja Agencija. Poleg tega med njene najpomembnejše naloge uvrščamo še določanje cene za uporabo elektroenergetskih omrežij ter presojanje upravičenosti stroškov in drugih elementov cen za uporabo elektroenergetskih omrežij. Cene za uporabo omrežja določa Agencija na osnovi Pravilnika o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov (2001), s tem se preprečuje zlorabo moči upravljalcev omrežij v pogajanjih s posameznimi podjetji. Agencija deluje kot koordinator energetskega sektorja in zastopa skupen interes države, energetskega podjetij in odjemalcev (www.agen-rs.si). Namen reguliranja cen namreč ni le v zagotavljanju zanesljive in kakovostne oskrbe s storitvami gospodarskih javnih služb, temveč morajo biti gospodarske javne službe sposobne tudi ekonomskega preživetja. Agencija je (Koprivnikar, 2002, str. 21–22) na eni strani tako vpeta med potrošnike in regulirana podjetja na drugi strani. Prvi želijo nizko ceno in kakovostne storitve, drugi pa želijo višjo ceno in predvsem ustrezen donos. Sredstva za poslovanje Agencije se zagotavljajo iz proračuna, lastnih virov in deleža cene za uporabo omrežja, ki ga vsako leto določi vlada. Iz plačila cene za uporabo omrežij se poleg tega financirajo še prenosno podjetje, distribucijska podjetja, del pa je namenjen tudi organizatorju trga.

EZ torej v marsičem spreminja in na novo definira razmerja v energetske gospodarstvu ter s tem v naš prostor uvaja načela prostega trga z električno energijo. V novih, spremenjenih razmerah bo uspešen le tisti, ki bo znal vse koristi odprtega trga dobro izrabiti in jih obrniti sebi v prid. Eles kot tisti, ki prenaša električno energijo in upravlja s prenosnim omrežjem, sicer ostaja regulirano podjetje, vendar je novi zakon tudi zanj prinesel velike spremembe in povzročil, da se je tudi v tem podjetju miselnost zaposlenih začela spreminjati.

2. PREDSTAVITEV PODJETJA ELES

2.1. ZGODOVINA PODJETJA

Začetki prenosne dejavnosti segajo v leto 1924, ko je podjetje Fala zgradilo prvi prenosni 80 kV daljnovod na relaciji Fala – Laško, skupaj z zgraditvijo daljnovoda je družba zgradila tudi RTP Laško, kjer je bil ustanovljen tudi prvi vzdrževalni obrat s priročnimi delavnicami in skladišči. Od teh prvih korakov pred 80 leti se poglobitna naloga podjetja, ki je v tem času prešlo skozi številne organizacijske oblike, pravzaprav ni bistveno spremenila, saj je tudi danes temeljni poslovni cilj podjetja zagotavljanje nemotene in kakovostne oskrbe Slovenije z električno energijo.

Podjetje Elektro – Slovenija je bilo kot javno podjetje za področje prenosa električne energije ustanovljeno leta 1990. Z registracijo tega podjetja in petih javnih podjetij za distribucijo električne energije je prenehal delovati SOZD Elektrogospodarstvo Slovenije Maribor (EGS). Premoženje, osnovna sredstva in delavci EGS-a, ki so bili potrebni za opravljanje prenosne dejavnosti, so prešli v javno podjetje za prenos električne energije Elektro – Slovenija, p. o., Ljubljana. S sklepom vlade leta 1996 je bilo podjetje preoblikovano v družbo z omejeno odgovornostjo in registrirano še za nekatere dopolnilne dejavnosti, zlasti na področju telekomunikacij, tehničnih preizkusov in analiz, izobraževanja in financiranja. Republika Slovenija je ustanovitelj in edini lastnik podjetja.

EZ, ki je bil sprejet jeseni 1999, je temeljito spremenil vlogo podjetja, ki je bilo do sprejetja nove energetske zakonodaje edini kupec in prodajalec električne energije na prenosnem omrežju, prav tako je izvažal viške energije in uvažal, ko je bil na trgu primanjkljaj. Cene električne energije niso bile določene na podlagi stroškov proizvodnje, ampak na podlagi planov za celotno elektrogospodarstvo. Vlada je tudi sprejemala glavne odločitve o vlaganjih v panogo in njen razvoj; ker pa so bila proizvodna podjetja različnih generacij in so dosegala zelo različen nivo stroškov, dostikrat cena ni pokrivala niti celotnih stroškov in so podjetja poslovala z izgubo.

V skladu z EZ je električna energija postala tržno blago. Elesu je bilo zaupano opravljanje dveh gospodarskih javnih služb, in sicer upravljanje prenosnega omrežja in prenos električne energije ter tudi funkcija organizatorja trga z električno energijo preko hčerinskega podjetja Borzen. Gospodarske javne službe zaradi obveznega zadovoljevanja javnih potreb, ki jih ni mogoče zagotavljati na trgu, pomenijo naravni monopol. Nadzor naravnih monopolov je iskanje

učinkovitega ravnovesja med onemogočanjem neupravičenih dobičkov in spodbujanjem večje učinkovitosti. Čezmerni dobički torej niso dopuščeni, vendar mora dobičkonosnost vseeno omogočati stabilno delovanje podjetja, kar pomeni tudi možnost financiranja naložb.

Nova zakonodaja se je uvajala postopoma. 15. aprila 2001 se je odprl notranji, 1. januarja 2003 pa tudi zunanji trg z električno energijo. S tem reorganizacija elektrogospodarstva še ni zaključena, saj gre razvoj evropske zakonodaje na tem področju v smeri nadaljnjega odpiranja trga z električno energijo. V letu 2003 sta bili sprejeti še dve direktivi EU, čemur se je morala prilagoditi tudi slovenska zakonodaja. Posledica sprememb je izločitev tržnih dejavnosti, to sta telekomunikacije in izobraževalna dejavnost (v letu 2004 oziroma 2005), iz Elesa. Največja sprememba je združitev obeh gospodarskih javnih služb v dejavnost systemskega operaterja prenosnega omrežja, ki se je zgodila na podlagi Uredbe o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja prenosnega omrežja električne energije (2004). Uredba je pričela veljati v letu 2005. Ta združitev ne prinaša vsebinskih sprememb, saj v pristojnosti Elesa ostaja izvajanje vseh dosedanjih nalog.

2.2. ORGANIZIRANOST PODJETJA

V okviru obvladujoče koncernske družbe (shemo koncerna prikazujem v Prilogi 1), v katero se je Eles oblikoval v začetku leta 2001, so v letu 2002 in 2003, poleg dveh omenjenih obveznih gospodarskih javnih služb, delovali še sektor za telekomunikacije, izobraževalni center elektrogospodarstva in uprava s potrebnimi upravnimi službami, ki v skladu z novim zakonom vodijo ločene bilance. V koncern sodijo tudi hčerinske družbe, ki so v stoddostni Elesovi lasti. Te so: Borzen, ki opravlja naloge organizatorja trga; speča družba Trgel, ki je bila ustanovljena z namenom opravljanja storitev trgovanja z električno energijo in leta 2003 ni imela omembe vrednih poslovnih dogodkov ter podjetje Eles-Gen, ki je prevzelo upravljanje s slovenskim deležem energije v jedrski elektrarni Krško. Leta 2003 je imel Eles še vedno tudi 80-odstotni lastniški delež družbe Talum, do katerega je prišel po sklepu vlade o zamenjavi terjatev za neplačane račune za dobavljeno električno energijo v začetku 90. let. V Slovenskih železarnah, Informatiki in Eldomu ima Eles manjše lastniške deleže. Konec leta 2002 je bilo na podlagi posebnega sklepa vlade RS ustanovljeno skupno podjetje Eles, HSE in petih distribucijskih podjetij Elektro.TK, ki je deloma prevzelo funkcijo nekdanje Elesove družbe Sinergy in bo v prihodnje tržilo proste telekomunikacijske poti slovenskega elektrogospodarstva. Eles ima v tej družbi 31,5-odstotni delež.

Vlada Republike Slovenije kot zastopnik lastnika nadzoruje poslovanje Elesa kot javnega podjetja v 100-odstotni državni lasti s pomočjo sedemčlanskega nadzornega sveta. V njem je pet članov predstavnikov ustanovitelja in dva člana, ki prihajata iz podjetja in zastopata interese zaposlenih. Direktor podjetja je od marca 2003 mag. Vekoslav Korošec, ki je že prej opravljal funkcijo vršilca dolžnosti.

Delovanje podjetja kot nacionalnega operaterja je močno vpeto tudi v mednarodne energetske kroge. Slovensko elektrogospodarstvo je s članstvom v vseh pomembnih evropskih strokovnih in poslovnih organizacijah vstopilo v Evropsko unijo še pred uradnim sprejetjem maja 2004. Med temi organizacijami lahko še posebej poudarimo polnopravno članstvo v evropskem združenju sistemskih operaterjev (ETSO), v mednarodnem združenju za usklajevanje prenosa električne energije (UCTE) in njegovi regionalni organizaciji (Sudel). Eles je torej v Evropi nosilec slovenskih interesov na področju mednarodnega poslovanja z električno energijo in upravljanja elektroenergetskih sistemov.

Iz vsega do sedaj povedanega vidimo, da se je Eles po uveljavitvi nove zakonodaje temeljito reorganiziral. Zaradi novih nalog, ki so mu bile zaupane na področju prenosa je izoblikoval tudi močno strokovno skupino za razvoj prenosnega omrežja. EZ je namreč vpeljal tudi drseče desetletno načrtovanje (2003–2012), ki ga mora Eles vsaki dve leti pripraviti in uskladiti z Nacionalnim energetskim načrtom in ki ponuja odgovore vsem udeležencem elektroenergetskega trga, kako zagotoviti kakovosten prenos električne energije za navedeno obdobje.

2.3. VSEBINA DELA DEJAVNOSTI ELESA

V skladu z uveljavitvijo EZ ter njemu pripadajočih uredb, pravilnikov in sklepov Vlade RS je Eles od 1. januarja 2002, in tudi še v letu 2003, opravljal kot primarni dejavnosti dve obvezni gospodarski javni službi (v nadaljevanju GJS): prenos električne energije (v nadaljevanju PEE) in upravljanje prenosnega omrežja (v nadaljevanju UPO). V okviru Elesa sta v tem obdobju delovali tudi dopolnilni oziroma tržni dejavnosti: trženje telekomunikacijskih storitev in izvajanje izobraževalnih programov. Podpora vsem tem je bila uprava z upravnimi službami. Makroorganizacijsko shemo Elesa v letu 2002 in 2003 prikazujem v Prilogi 2. Na podlagi 38. člena EZ je moral Eles zagotoviti ločitev energetskih dejavnosti na pet ločenih bilančnih enot. To je bilo storjeno z namenom povečanja preglednosti poslovanja, večje racionalizacije poslovanja ter zaradi odprave prelivanja poslovnih učinkov med tržnimi in reguliranimi dejavnostmi.

Vlada Republike Slovenije je na podlagi EZ in Zakona o gospodarskih javnih službah maja 2000 izdala Uredbo o načinu izvajanja gospodarskih javnih služb prenosa električne energije in upravljanja prenosnega omrežja (v nadaljevanju Uredba), s katero so bile podrobneje opredeljene pravice in obveznosti posamezne javne službe, organizacijska zasnova izvajanja teh služb, način in pogoji zagotavljanja storitev, pravice in obveznosti uporabnikov ter način financiranja posamezne javne službe.

Temeljne naloge GJS PEE:

- izvajanje prenosa električne energije po prenosnem omrežju;
- investicijsko in tekoče vzdrževanje prenosnega omrežja, in to tako, da je ves čas ohranjena njegova nezmanjšana funkcionalnost, obratovalna usposobljenost in varnost delovanja. V ta namen ima Eles organizirano stalno službo, ki razpolaga z ustreznim številom usposobljenih

ljudi in opremo za takojšnje posege v zvezi z odpravljanjem poškodb in okvar na prenosnem omrežju;

- skrb za razvoj in gradnjo prenosnega omrežja – v okviru te naloge je Eles dolžan vsaki dve leti pripraviti načrt razvoja prenosnega omrežja za naslednjih 10 let, ga uskladiti z nacionalnim energetskega programom in prostorskimi planskimi akti. Eles v okviru te naloge izdaja tudi soglasja k nameravanim posegom v prostor, ki bi lahko vplivali na objekte in naprave omrežja za prenos in s tem na njegovo varno, zanesljivo in učinkovito obratovanje.

Sredstva za financiranje javne službe pridobiva s plačili cene prenosa električne energije, ki jo upravljalec omrežja interno obračuna iz cene za uporabo omrežja. Razmerja med izvajalcem prenosa in upravljalcem prenosnega omrežja so urejena z internim aktom. Ceno prenosa električne energije določita izvajalec prenosa in upravljalec prenosnega omrežja v internem aktu, ki mora biti poslan v soglasje Agenciji.

Temeljne naloge GJS UPO:

- vodenje in obratovanje prenosnega omrežja, kar pomeni predvsem skrb za varno, zanesljivo in usklajeno delovanje prenosnega omrežja, pa tudi skrb za sistemsko zaščito in naprave, za razne meritve v prenosnem omrežju ter za oblikovanje obratovalne statistike;
- zagotavljanje sistemskih storitev – ta naloga obsega zlasti zagotavljanje sistema ravnotežja, zagotavljanje hitre rezerve, skrb za ustrezne napetostne razmere ipd.;
- zagotavljanje dostopa do prenosnega omrežja upravičenim odjemalcem in proizvajalcem električne energije in tudi za tranzit električne energije tistim pravnim ali fizičnim osebam, ki ga potrebujejo za opravljanje svoje dejavnosti;
- priprava sistemskih obratovalnih navodil.

Upravljalec prenosnega omrežja lahko tudi kupuje in prodaja električno energijo z namenom izravnave odstopanj med dobavo in porabo električne energije in za izvajanje prednostnega dispečiranja. Financira se iz cene za uporabo prenosnega omrežja, ki jo uporabniki plačujejo upravljalcu prenosnega omrežja za vsak posamezni dostop do omrežja. Višino cene in način njenega obračunavanja določa Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov, ki ga pripravi Agencija.

Na podlagi dopolnitev Energetskega zakona in uredbe, ki opredeljuje novo GJS Sistemski operater prenosnega omrežja, sta se v letu 2005 dosedanji dve GJS združili v eno, to je GJS Sistemski operater prenosnega omrežja. Kot sem omenila že na začetku poglavja, združitev ne prinaša vsebinskih sprememb, saj v pristojnosti Eles ostajajo vse dosedanje naloge.

Sektor za telekomunikacije opravlja storitve za potrebe obeh GJS in poslovno–informacijskega sistema Eles. Sem sodijo naslednje naloge (Letno poročilo Elektro – Slovenija d. o. o., 2003):

- kakovostno upravljanje in vzdrževanje telekomunikacijskih povezav;
- izvajanje rekonstrukcij in nadgradenj telekomunikacijskega sistema glede na potrebe GJS in poslovno–informacijskega sistema Eles.

Poleg tega je v letu 2003 sektor za telekomunikacije še vedno tržil proste telekomunikacijske zmogljivosti zunanjim odjemalcem, seveda ob izpolnjevanju pogoja prednostnega zagotavljanja

zanesljive in kakovostne TK podpore GJS. Ker pa nova zakonodaja o telekomunikacijah Elesu ne dovoljuje več trženja teh storitev, je ta del s 1. julijem 2004 prešel v družbo Elektro.TK (ustanovljeno konec leta 2002).

Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije (ICES) nudi Elesu in drugim slovenskim elektroenergetskim podjetjem strokovno pomoč pri uresničevanju strokovnih in specializiranih izobraževalnih programov. Med njegove temeljne temeljne naloge sodijo (Letno poročilo Elektro – Slovenija d. o. o., 2003):

- razvoj izobraževalnih programov za potrebe podjetij elektrogospodarstva Slovenije;
- organizacija izvedbe izobraževalnih procesov;
- razvoj kadrov, ki so vključeni v izvedbo izobraževalnih programov;
- sodelovanje z institucijami na področju izobraževanja na nacionalnem nivoju ter podjetij elektrogospodarstva Slovenije.

V letu 2003 se je ICES potrudil tudi s pripravo strokovnih podlag za izločitev te dejavnosti iz Elesu in s tem pripomogel k začetku samostojnega delovanja. Osamosvojil se je maja 2005.

Uprava in upravne službe opravljajo podporne dejavnosti za obe GJS in tudi za obe tržni dejavnosti. Njene naloge so (Letno poročilo Elektro – Slovenija d. o. o., 2003): opravljanje storitev vodenja podjetja, odnosi z javnostmi, kadrovanje in izobraževanje, pravne storitve, komercialne dejavnosti, finančno–računovodske storitve, planiranje in analiziranje poslovanja, vzdrževanje in razvoj poslovno–informacijskega sistema ter upravljanje poslovne stavbe. Poleg tega Eles opravlja tudi nekatere manjše tržne storitve: prodaja glasilo Naš stik drugim podjetjem v okviru slovenskega elektrogospodarstva, oddaja v najem poslovne prostore in nudi storitve hčerinskim družbam.

2.4. TEMELJNE USMERITVE IN CILJI PODJETJA

Z uvajanjem pogodbenih tržnih odnosov, to je z liberalizacijo, se je vloga Elesu v slovenskem elektrogospodarstvu spremenila, še dodatno pa se je okrepila njegova mednarodna vloga, kar vse povečuje odgovornost pri uresničevanju temeljnih usmeritev in ciljev, ki si jih je Eles zastavil. Temeljne usmeritve in cilji podjetja so (Gospodarski načrt Elektro – Slovenija d. o. o., 2003; Letno poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003):

- Z zagotavljanjem visoke razpoložljivosti in zanesljivosti prenosnega omrežja zagotoviti pogoje za zanesljivo, varno in kakovostno oskrbo uporabnikov z električno energijo z maksimalnim obvladovanjem tveganj.
- Zanesljivo in kakovostno upravljanje prenosnega omrežja skladno s pravili UCTE in ETSO.
- Zagotavljanje enakopravnih pogojev za razvoj trga z električno energijo.
- Zagotavljanje trajnostnega razvoja gradnje in vzdrževanja prenosnega omrežja z nenehnim investiranjem v primarno in sekundarno energetska opremo in s tem omogočanje boljše kakovosti delovanja obeh GJS (uvredba novih tehnologij povečuje učinkovitost in zmanjšuje stroške). V skladu z zakonskimi zahtevami je Eles pripravil temeljito analizo razvojnih

potreb razvoja omrežja do leta 2012. Razvojni načrt za obdobje 2003–2012 je vlada potrdila konec januarja 2004. Pri njegovi sestavi so bile upoštevane zakonitosti porabe električne energije v preteklosti, predvidevanja o prihodnji proizvodnji in odjemu, obstoječe stanje omrežja, zakonitosti trga z električno energijo in tudi kriteriji EU in strokovnih združenj o potrebnih interkonekcijskih povezavah za zagotovitev delovanja evropskega trga z električno energijo. V načrtu je predvideno za 90 milijard tolarjev naložb v prenosno omrežje. Skupna finančna realizacija za vse načrtovane investicijske in vzdrževalne programe je v letu 2003 znašala 3 milijarde 676 milijonov tolarjev. Med največjimi investicijskimi projekti je bila dograditev razdelilno transformatorke postaje 400/110 kV RTP Divača, ki bistveno povečuje zanesljivost napajanja Primorske.

- Investiranje v informacijsko in telekomunikacijsko opremo, doseganje čim večje učinkovitosti poslovanja podjetja in s tem zmanjševanje stroškov podjetja, kot tudi doseganje čimbolj učinkovite in kakovostne telekomunikacijsko informacijske podpore vodenju in obratovanju celotnega elektroenergetskega sistema. Z uveljavitvijo tržnih mehanizmov se je namreč pomen kakovostnih, hitrih in obsežnih informacij o dogajanju v elektroenergetskem sistemu še povečal. V letu 2002 in 2003 se je nadaljevalo uvajanje sodobnih informacijskih orodij v vse poslovne procese podjetja, pri čemer je bila posebna pozornost namenjena uvedbi računalniško podprtega sistema od naročila do plačila ter registru projektov. S tem se je dosegla bistveno boljša sledljivost procesov in stroškov v podjetju. Med zelo pomembnimi usmeritvami oziroma trajnimi nalogami je tudi skrb za kakovost poslovanja. Z namenom doseganja večje učinkovitosti poslovnih procesov in uskladitve poslovanja z mednarodnimi standardi kakovosti je Eles že pred leti sprožil postopek za pridobitev standarda kakovosti ISO 9001:1994 in ga kot eden prvih med elektroenergetskimi podjetji leta 1999 tudi prejel. Podjetje odlej sistem kakovosti nenehno dograjuje. V letu 2001 je bil v skladu z zahtevami energetskega zakona o reorganizaciji podjetja in prehoda na nov standard izdelan nov Poslovník kakovosti, dopolnjena je bila tudi večina organizacijskih predpisov in navodil. Opravljena so bila tudi ustrezna izobraževanja, na katerih so se zaposleni seznanili z novostmi, ki jih prinaša nov standard kakovosti. V začetku leta 2002 so bili imenovani tudi člani Sveta za kakovost, koordinatorji za kakovost dejavnosti in sektorjev ter člani timov za izvedbo notranjih presoj. Sredi leta 2002 so bile opravljene notranje presoje usklajenosti poslovnih procesov z zahtevami novega standarda, novembra 2002 je bila opravljena tudi zunanja presoja, ki je potrdila, da je podjetje obstoječi sistem kakovosti prilagodilo zahtevam novega mednarodnega standarda ISO 9001:2002.
- Med prednostnimi cilji podjetja je tudi skrb za okolje, zato Eles temu namenja veliko pozornosti že od samega začetka. Svojo zapisanost tem ciljem so potrdili tudi s pridobitvijo okoljevarstvenega certifikata.
- Na zadnjem mestu, vendar ne tudi najmanj pomemben, je Elesov odnos do izobraževanja. Izobraževanje zaposlenih ima visoko mesto med poslovnimi cilji podjetja, zato v ta namen letno namenja tudi precejšnja sredstva.

2.5. OKOLJSKA POLITIKA

Skrb za varovanje okolja je eden izmed temeljnih ciljev podjetja, zato ga omenjam še posebej. Ker je nemogoče, da bi brez večjih posledic obremenjevali okolje v nedogled, je potrebno ekološkim kriterijem slediti tudi pri vključevanju prenosnih objektov v prostor. Eles s svojo prenosno dejavnostjo znotraj energetskega sektorja sicer ne sodi med velike onesnaževalce okolja, kljub temu ima skrb za varstvo okolja pomembno mesto med poslovnimi cilji podjetja, zato so v letu 2003 v podjetju oblikovali tim za okolje, ki ima nalogo pridobiti certifikat o varovanju okolja po standardu ISO 14001. Zaradi razvejanosti prenosnega visokonapetostnega omrežja, pripadajočih razdelilno transformatorskih postaj, gradnje večjega števila prenosnih objektov, ki jih predvideva desetletni plan graditve prenosnih objektov, Eles vendarle močno posega v prostor. Cilj podjetja je zato zmanjšati oziroma omejiti negativne vplive na okolje. Lete lahko razdelimo v tri poglavitne skupine (Letno poročilo Elektro – Slovenija d. o. o., 2003):

- Vizualno onesnaževanje pokrajine – posledica izgradnje prenosnega omrežja je razvrednotenje krajinske podobe območij, preko katerih poteka, ne glede na velikost konstrukcij in širino koridorja, ki ga posamezna napetost in obseg prenosa električne energije zahteva. Okoljevarstvene ukrepe se zato izvaja že pri načrtovanju novih objektov kot tudi pri vzdrževanju že obstoječih. Daljnovodne trase Eles vzdržuje izključno z nadzorovanimi poseki brez uporabe herbicidov in drugih za tla in podzemne vode škodljivih snovi. Tudi antikorozijska zaščita daljnovodnih stebrov se opravlja s premazi, ki ob razgradnji ne škodujejo okolju, z izbranimi odtenki se skušajo čimbolj približati krajinskim značilnostim. Stikališča so opremljena z ustreznimi oljnimi jamami, ki so namenjena preprečevanju onesnaženja tal v primeru okvar visokonapetostnih naprav. Ustrezno v podjetju skrbijo tudi za odstranitev odsluženih naprav in škodljivih odpadkov.
- Hrup – ta je moteč predvsem v bližini naselij, vendar pa se z nameščanjem sodobnih transformatorjev in drugih visokonapetostnih naprav skuša raven hrupa kar se da zmanjšati.
- Elektromagnetno sevanje – Eles redno opravlja meritve v sodelovanju z Elektroinštitutom Milan Vidmar, vendar so vse dosedanje meritve potrdile, da v nobenem primeru ne gre za preseganje predpisanih mejnih vrednosti. Tu je treba poudariti, da so zahtevane mejne vrednosti elektromagnetnega sevanja v Sloveniji tudi do desetkrat nižje od evropskih. Pri nas namreč velja predpis, ki sodi glede zaščite pred elektromagnetnim sevanjem električnih naprav med najostrejše ne samo v evropskem, ampak tudi v svetovnem merilu.

Veliko pozornost podjetje pri skrbi za okolje namenja tudi izobraževanju zaposlenih in nadzoru pogodbenih partnerjev, saj je okolje mogoče najučinkoviteje zavarovati prav s tem, da odgovornost nase prevzamejo tisti, ki so z njim v neposrednem stiku.

V nadaljevanju sledi analiza poslovanja, kjer v uvodu najprej na kratko pojasnujem izhodišča za poslovanje podjetja Eles v obravnavanem obdobju. Temu sledi analiza izkaza poslovnega izida, kjer sem skušala ugotoviti, kakšen poslovni uspeh je doseglo podjetje v letu 2003 v primerjavi z letom 2002 in z GN 2003. Z medsebojno primerjavo ekonomskih kategorij iz izkaza uspeha in bilance stanja sem v nadaljevanju analizirala poslovno uspešnost podjetja v obravnavanem obdobju. Analiza poslovanja se potem nadaljuje z analizo sredstev, kjer analiziram obseg in

strukturo teh sredstev ter njihov vpliv na poslovanje podjetja v letih 2002 in 2003. Poglavje zaključujem z analizo poslovnih funkcij (kjer sem se po splošnem opisu le-teh, omejila le na analizo kadrovske ter finančne funkcije) in z ugotovitvami o prednostih in slabostih poslovanja Elesa.

3. ANALIZA POSLOVANJA PODJETJA

Analiza poslovanja je ena izmed faz v procesu planiranja podjetja. Nanaša se predvsem na ugotavljanje preteklih in sedanjih poslovnih dogodkov, ko analiziramo celotno poslovanje podjetja in posamezne poslovne funkcije. Analizo poslovanja lahko opredelimo kot proces sistematičnega spoznavanja poslovanja konkretnega podjetja z določenim ekonomsko-organizacijskim namenom (Lipovec, 1983, str. 15). Izrazno vrednost analize dobimo, ko podatke medsebojno primerjamo, zato analiziramo preteklo in sedanje poslovanje podjetja, rezultate lahko primerjamo tudi s sorodnimi podjetji. Ker v Sloveniji ni sorodnega podjetja, s katerim bi Eles lahko primerjala, v analizi poslovanja obravnavam le poslovanje Elesa v letu 2003 v primerjavi z letom 2002 in ponekod tudi z GN 2003. Podjetje obravnavam kot celoto in ne po posameznih dejavnostih, saj Eles navzven deluje kot enotna gospodarska družba.

Izhodišča oziroma pravila za delovanje podjetja so v skladu z novo zakonodajo, postavljena s strani Agencije oziroma Vlade RS, in to skozi zakone, pravilnike, uredbe in sklepe. Ti določajo ceno za uporabo elektroenergetskih omrežij, kriterije za upravičenost stroškov, urejajo odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev in odkup iz naslova prednostnega dispečiranja ter obveznost prodaje te energije na organiziranem trgu. V letu 2003 pa je na poslovanje Eles vplival tudi podpisan sporazum s HEP-om (Hrvatska Elektro Privreda), s katerim se je uredil prenos in cena električne energije iz Nuklearne elektrarne Krško (v nadaljevanju NEK). Podlaga temu sporazumu je bila meddržavna pogodba med Slovenijo in Hrvaško, s katero sta uredili statusna in druga vprašanja glede vlaganj, izkoriščanja in razgradnje NEK-a. V drugi polovici leta 2003 je hrvaško elektrogospodarstvo znova začelo prevzemati polovico proizvedene električne energije iz NEK-a.

Interna razmerja znotraj podjetja ureja veljavna zakonodaja in medsebojni dogovori. Konkretno to pomeni, da obe GJS medsebojna razmerja urejata v interni pogodbi, s katero določata ceno prenosa. GJS PEE je tako GJS UPO račune izstavljala mesečno v dogovorjenem deležu od osnove, ki se je ugotovila za preteklo obračunsko obdobje. Z GN 2003 so se dejavnosti tudi dogovorile za opravljanje določenih storitev po internih cenah. Cene storitev dejavnosti Telekomunikacije za druge dejavnosti v Elesu so bile tako na primer za 25% nižje od istovrstnih storitev Telekoma. Upravna dejavnost je svoje storitve zaračunala drugim dejavnostim v skladu z ocenjenim obsegom dela po dogovorjenih ključih. Ključni so bili izračunani iz planiranih vrednosti v GN 2003. Račune je izstavljala mesečno, v višini 1/12 planskih letnih zneskov, na koncu je bil opravljen poračun na podlagi dejansko doseženih stroškov v obračunskem obdobju.

3.1. ANALIZA POSLOVNEGA USPEHA

Uspeh poslovanja podjetja se prikazuje v izkazu uspeha, ki je temeljni računovodski izkaz in kaže ustvarjene prihodke in povzročene odhodke v poslovnem letu. Na podlagi razlike med prihodki in odhodki se ugotavlja poslovni izid, ki se izraža kot dobiček ali izguba. Dobitek omogoča širjenje poslovanja, izguba vodi v njegovo upadanje. Ugotavljanje in predvidevanje uspeha je izjemnega pomena, saj kaže na delo v podjetju, omogoča popravljanje posledic in preprečevanje vzrokov, ki bi vodili v neuspešnost (Pučko, Rozman, 2000, str. 216).

3.1.1. Analiza prihodkov

S prihodki razumemo celotno vrednost, ki jo podjetje ustvari s svojim poslovanjem v določenem obdobju. Opredeljeni so s prodajno vrednostjo prodanih količin, zajemajo pa tudi nekatere izredne postavke, ki prav tako pripomorejo k povečanju poslovnega izida (Melavc, Turk, 1994, str. 71). Po SRS 18 (Slovenski računovodski standardi, 2002) pomenijo prihodki povečanje gospodarskih koristi v obračunskem obdobju. Povezani so s povečanjem sredstev ali z zmanjšanjem dolga in jih je mogoče zanesljivo izmeriti. Razčlenjujejo se na poslovne, finančne in na izredne prihodke.

Poslovni prihodki so prihodki od prodaje in drugi poslovni prihodki, povezani s poslovnimi učinki. Sestavljajo jih (Hočevar, Igličar, 1997, str. 126–129; Turk et al., 1999, str. 185–191) prodajne vrednosti prodanih proizvodov oziroma trgovskega blaga in materiala ter opravljenih storitev v obračunskem obdobju. Med druge poslovne prihodke se uvrščajo subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije, premije. Finančni prihodki se pojavljajo v zvezi z dolgoročnimi in kratkoročnimi finančnimi naložbami podjetja pa tudi v zvezi s terjatvami. Sestavljajo jih prejete obresti za dana posojila, dobljene dividende ali deleži v dobičku drugih podjetij, drugi prihodki od financiranja ter pozitivne tečajne razlike pri kratkoročnih terjatvah iz poslovanja. Vsoti poslovnih in finančnih prihodkov pravimo tudi redni prihodki. Izredne prihodke sestavljajo neobičajne postavke, ki v obravnavanem obračunskem obdobju povečujejo celoten poslovni izid nad tistega, ki izhaja iz rednega poslovanja podjetja. Izredni prihodek so tudi dotacije prejete za kritje neporavnane izgube iz prejšnjih poslovnih let. Pojavljajo se v dejansko nastalih zneskih.

Eles je v obravnavanem obdobju pridobival prihodke za izvajanje GJS z zaračunavanjem uporabe prenosnega omrežja podjetjem za distribucijo in upravičenim odjemalcem, priključenim na prenosno omrežje¹, s prodajo električne energije, ki jo po sklepih vlade odkupi od

¹ V ceni za uporabo prenosnega omrežja, ki jo Eles zaračunava neposrednim uporabnikom in podjetjem za distribucijo, je zajetih več postavk in prihodek iz tega naslova je namenjen pokrivanju različnih stroškov:

- omrežnina za prenosno omrežje – s tem deležem Eles pokriva upravičene stroške delovanja, vzdrževanja ter amortizacije obeh GJS in tudi stroške nakupa električne energije za pokritje izgub v prenosnem omrežju;
- sistemske storitve – prihodek je namenjen financiranju stroškov sistemskih storitev, potrebnih za zanesljivo in stabilno delovanje elektroenergetskega sistema (zakup sekundarne in terciarne regulacije, black start ter nakup jalove električne energije);

proizvajalcev s pravico do prednostnega dispečiranja oziroma s statusom kvalificiranega proizvajalca² in z zaračunavanjem uporabe prenosnega omrežja za trgovanje čez mejo Republike Slovenije³. Ostale prihodke je Eles pridobival z izvajanjem tržnih dejavnosti (izvajanje izobraževalnih procesov, trženje telekomunikacijskih storitev zunanjim odjemalcem, prodaja glasila Naš stik, pobiranje najemnine za oddane poslovne prostore, stanovanja in počitniške kapacitete ter opravljanje pravnih in finančno-računovodskih storitev za hčerinske družbe).

V Tabeli 1 prikazujem obseg in strukturo prihodkov podjetja Eles v letih 2002, 2003 in predvidenih prihodkov iz GN 2003. Podatke medsebojno tudi primerjam. Za Eles lahko rečemo, da je v letu 2003, glede na lastna pričakovanja iz GN 2003, posloval dobro, vsi prihodki skupaj namreč za 10,8% presegajo načrtovano vrednost. Doseženi prihodki v letu 2003 so za prihodki v letu 2002 zaostali za 16,6%. Razlika izvira predvsem iz realizacije izrednih prihodkov v letu 2002, kjer je glavnino (6.592.470 T SIT) predstavljal prihodek po Sporazumu o vrnitvi dela obveznosti iz pogodbe o nakupu in prodaji električne energije ter odpustu dolga, sklenjenem z NEK-om. Ta izredni prihodek je bil namenjen povečanju dolgoročne finančne naložbe v družbo Eles Gen. Izredni prihodki so bili v letu 2003 realizirani v precej manjšem obsegu.

Največji del poslovnih prihodkov Elesa so v obeh letih in tudi v GN 2003 predstavljali prihodki od prodaje. V letu 2003 so se glede na leto 2002 zmanjšali za 2,5%, v primerjavi z GN 2003 pa so se povečali za 10,1%. Natančnejši pogled razkrije, da so se v letu 2003 glede na primerjano leto prihodki od prodaje zmanjšali v vseh svojih elementih, z izjemo prihodkov od prednostnega dispečiranja, ki so narasli za 33,2%, kar je posledica doseganja višjih povprečnih prodajnih cen. Ti prihodki so se v obravnavanem letu povečali tudi glede na lastna pričakovanja v GN 2003, saj je bila povprečna dosežena prodajna cena za 16% višja od planirane, kar je bila posledica povečanega povpraševanja po električni energiji, zaradi nižje hidrologije in prevzema 50% električne energije iz NEK-a s strani hrvaškega elektrogospodarstva, od sredine aprila 2003 naprej.

-
- prednostno dispečiranje – ta tarifna postavka je namenjena pokrivanju razlik med tržno prodajno ceno ter obvezno odkupno ceno;
 - Agencija – delež cene, ki je namenjen delovanju Agencije za energijo RS;
 - evidentiranje pogodb – ta delež je namenjen organizatorju trga Borzenu za evidentiranje pogodb o prodaji in nakupu električne energije;
 - prekomerno odvzeta jalova energija – po ceniku za posebne systemske storitve se zaračunava delež za pokrivanje stroškov povečanih izgub zaradi prekomerno odvzete jalove energije.

² V skladu s sklepi Vlade RS o obveznem odkupu električne energije iz naslova prednostnega dispečiranja (TET, TOL ter Kogeneracije Ravne) navedene količine električne energije Eles lahko proda le na organiziranem trgu ter na ta način (poleg dela prihodka, ki ga dobi za te namene iz cene za uporabo prenosnega omrežja) pridobi del prihodka za pokritje razlike do polnih stroškov, ki izhajajo iz naslova obveznega odkupa.

³ V tej skupini so zajeti prihodki od uporabe prenosnega omrežja za čezmejno trgovanje, to je uvoz, izvoz in tranzit električne energije, ki kot izhodišče upoštevajo podpisani sporazum članic ETSO poravnalnega sistema. Mehanizem za kompenzacijo stroškov čezmejnega trgovanja (CBT – Clearing and Settlement agreement), je začel veljati marca 2003 (Jevšenak, 2002, str. 17). S tem so prenehale obstajati nacionalne uvozne in izvozne dajatve pri tranzitiranju električne energije, prav tako pa tudi tranzitni stroški. Tako ni več potrebno plačevanje stroškov vsakega elektroenergetskega sistema, po katerem poteka trgovanje. Plačuje samo enkrat, in sicer tistemu upravljalcu prenosnega omrežja, ki jim da pravico za dostop do omrežja države, od koder električna energija izvira. S tem plačilom dobi udeleženec enotnega evropskega trga pravico do uporabe celotnega evropskega kontinentalnega prenosnega omrežja.

Med sestavinami cene za uporabo omrežja jih je večina v letu 2003 ostala na isti ravni kot v letu 2002, povečal se je le element cene »omrežnina za prenosno omrežje«, določen s strani Agencije, in tako vplival na povečanje prihodkov iz tega naslova v letu 2003. Vendar je vpliv inflacije v obravnavanem letu to povečanje izničil, tako da podjetje iz tega naslova v letu 2003 izkazuje celo nekoliko manjši prihodek kot v letu prej. Pri primerjavi doseženih in načrtovanih prihodkov od uporabe prenosnega omrežja vidimo, da so bili prvi za 2,3% večji od drugih, in sicer kot posledica večjega količinskega odjema in s tem večje uporabe prenosnega omrežja oziroma zaradi drugačnih karakteristik realiziranega odjema v primerjavi s planskimi vrednostmi, kar pomeni, da odjemalci (neposredni odjemalci in distribucijska podjetja) niso izkoristili sezonske in dnevne diferenciacije. Sestavni del prihodkov od prodaje so tudi prihodki od tranzita in prenosa električne energije. V letu 2003 so dosegli 70,2% prihodkov leta 2002, v primerjavi z GN 2003 so se povečali za kar 66,6%. Razlika med letom 2002 in 2003 je nastala zaradi precej večjih realiziranih prihodkov od tranzita v letu 2002. Realizacija 2003 je presegla načrtovane vrednosti, kar je bila posledica večje realizacije fizičnih pretokov čez Slovenijo in tudi večjega tranzita oziroma večje uporabe prenosnega omrežja pri izvozu električne energije.

Tabela 1: Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) prihodkov podjetja Eles v letu 2002, v GN 2003 in v letu 2003

Elementi	2002		GN 2003		2003		Indeks	
	Vrednost	%	Vrednost	%	Vrednost	%	03/02	03/GN
1. Čisti prihodki od prodaje:	41.997.976	84,1	37.188.490	99,0	40.939.914	98,4	97,5	110,1
uporaba prenosnega omrežja	29.442.034	59,0	28.638.800	76,2	29.296.591	70,4	99,5	102,3
prodaja prednostnega dispečiranja	5.777.657	11,6	6.477.100	17,2	7.694.702	18,5	133,2	118,8
tranzit in prenos električne energije	2.191.994	4,4	924.000	2,5	1.539.294	3,7	70,2	166,6
drugi prihodki iz električne energije	2.210.402	4,4	0	0,0	1.140.307	2,7	51,6	—
prodaja storitev dejavnosti Eles	2.375.889	4,8	1.148.590	3,1	1.269.020	3,0	53,4	110,5
2. Drugi poslovni prihodki	553.220	1,1	284.919	0,8	245.878	0,6	44,4	86,3
3. POSLOVNI PRIHODKI (1+2)	42.551.197	85,2	37.473.409	99,7	41.185.792	99,0	96,8	109,9
4. drugi finančni prihodki iz deležev	11.285	0,0	0	0,0	16.725	0,0	148,2	—
5. finančni prihodki iz obresti	408.553	0,8	100.000	0,3	360.869	0,9	88,3	360,9
6. fin. prih. iz terjatev in prev. fin. prih.	274.503	0,5	0	0,0	37.410	0,1	13,6	—
7. FINANČNI PRIHODKI (4+5+6+)	694.341	1,4	100.000	0,3	415.004	1,0	59,8	415,0
8. IZREDNI PRIHODKI	6.675.708	13,4	0	0,0	15.861	0,0	—	—
PRIHODKI SKUPAJ (3+7+8)	49.921.247	100	37.573.409	100	41.616.658	100	83,4	110,8

Vir: Računovodsko poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. v letih 2002 in 2003.

Prihodki od prodaje dejavnosti Eles so prihodki od tržnih storitev, ki jih opravljajo dejavnost telekomunikacij, izobraževalni center in upravna dejavnost. Ta del prihodkov, ki v strukturi predstavlja le majhen del, se je v letu 2003 glede na leto 2002 skoraj razpolovil. V primerjavi z GN 2003, v katerem so bili ti prihodki planirani na osnovi predvidenega obsega prodaje in tržnih cen storitev, so se ti prihodki povečali za 10,5%. Največji delež v letu 2003 predstavlja prihodek

iz naslova prodaje telekomunikacijskih storitev, to je 907.605 T SIT. V letu 2002 je bil najvišji znesek 1.000.000 T SIT prihodek za povečanje priključne moči. V strukturi poslovnih prihodkov predstavljajo najmanjši del drugi poslovni prihodki, v letu 2003 so se glede na leto prej zmanjšali za 55,6%, v primerjavi z GN 2003 pa so predstavljali 86,3% planske vrednosti. Večji del tega zneska, to je 206.444 T SIT, je v letu 2003 predstavljal prihodek iz usredstvenih lastnih storitev za investicijske projekte. To so stroški dela tistih delavcev, ki v različnih dejavnostih delajo na investicijskih projektih, ta znesek pravzaprav bremeni investicije in znižuje stroške plač.

Finančni prihodki so v strukturi prihodkov v obeh letih predstavljali približno 1%. V skupnem znesku so se v letu 2003 glede na leto prej zmanjšali za približno 40%. Znašali so 415.005 T SIT in tako pomenili precej večjo realizacijo od načrtovane vrednosti, v kateri so bili zajeti le prihodki od pozitivnih obresti.

3.1.2. Analiza odhodkov

Stroški so denarno ovrednoteni potroški prvin poslovnega procesa in se nanašajo na proizvedene količine, medtem ko se odhodki nanašajo na prodane količine (Rejc, Lahovnik, 1998, str. 38), zajemajo pa tudi nekatere druge postavke zunaj stroškov in nabavnih vrednosti, ki prav tako zmanjšujejo poslovni izid. Pri storitvenih poslovnih sistemih so stroški, ki se pojavljajo v določenem obračunskem obdobju, že tedanji redni odhodki (Hočevar, Igličar, Zaman, 2001, str. 99). SRS 17 (Slovenski računovodski standardi, 2002) razčlenjuje odhodke na poslovne odhodke, finančne odhodke in izredne odhodke. Poslovni odhodki (Hočevar, Igličar, 1997, str. 140–147; Turk et al., 1999, str. 174–181) so poslovni stroški, ki so povezani s prodajo proizvodov, storitev, trgovskega blaga in materiala. Vključujejo stroške materiala, blaga in storitev, stroške dela, amortizacije, odpise obratnih sredstev in druge odhodke poslovanja. Med finančne odhodke uvrščamo odhodke zaradi danih obresti za prejeta posojila in kredite ter druge odhodke financiranja, kamor sodijo stroški odpisov kratkoročnih in dolgoročnih finančnih naložb, negativne tečajne razlike, udeležba drugih v poslovnem izidu, pokritje revalorizacijskega primanjkljaja. Izredne odhodke sestavljajo neobičajne postavke in postavke iz preteklih obračunskih obdobj, ki zmanjšujejo celotni poslovni izid. Med izrednimi odhodki je tudi znesek izgube prejšnjih let, ki ga namerava podjetje poravnati v obračunskem obdobju.

Odhodke, nastale v letu 2002 in 2003, ter načrtovane odhodke za leto 2003 prikazujem v Tabeli 2 (na strani 18) in so za posamezne skupine razčlenjeni na postavke, ki so pomembneje vplivale na poslovni izid podjetja v tem obdobju. Iz tabele lahko vidimo, da so bili v letu 2003 vsi odhodki skupaj doseženi le v višini 89,4% odhodkov leta 2002, so pa za 2,7% presegali načrtovane vrednosti. Večino odhodkov v obeh letih in tudi v GN 2003 predstavljajo poslovni odhodki, in sicer stroški prednostnega dispečiranja. V te stroške je vključen obvezen odkup električne energije od proizvajalcev s pravico prednostnega dispečiranja in plačilo subvencij podjetjem za distribucijo električne energije iz naslova obveznega odkupa od kvalificiranih proizvajalcev, priključenih na distribucijsko omrežje. Poleg naštetega sem sodijo tudi stroški, ki jih je imel Eles zaradi nadomestnega nakupa kot posledice izpadov objektov prednostnega

dispečiranja in obveznosti Eles, da zagotovi pokritje voznih redov že prodanih količin prednostnega dispečiranja. Stroški prednostnega dispečiranja so se v letu 2003 glede na leto prej spremenili oziroma zmanjšali za 5,4%, so se pa zato povečali v primerjavi z GN za 0,5%. Večji del tega povečanja je rezultat večjega odkupa od kvalificiranih proizvajalcev, priključenih na distribucijsko omrežje.

Naslednja pomembna kategorija med odhodki so stroški materiala in storitev. V letu 2003 so bili doseženi stroški za 14% manjši kot v letu 2002 in 2,9% večji, kot je bilo načrtovano. Večino teh stroškov, to je 10.191.240 T SIT v letu 2003, predstavljajo sistemske storitve, stroški HE Golica, stroški institucij AE in Borzen ter drugi stroški električne energije. Stroški sistemskih storitev predstavljajo največji delež med temi stroški. Osnova za načrtovanje teh stroškov je bil ocenjen prihodek iz tega naslova, ki je ostal na skoraj enaki ravni kot v letu 2002. Namenjen je zagotavljanju sistemskih storitev. Stroški nakupa za izgube (za pokritje izgub električne energije v prenosnem omrežju) so bili v obeh letih približno na enaki ravni, večja razlika se kaže le med realizacijo in planom v letu 2003. Razlog je bil v nižji nakupni ceni električne energije od planirane. Naslednji element so stroški HE Golica, ki so se v obravnavanem letu povečali tako v primerjavi z letom prej kot tudi v primerjavi z GN 2003. Povečanje je bilo posledica večjih stroškov vzdrževanja in v rasti tečaja. Pomembneje se je spremenila vsota drugih stroškov iz električne energije, ki je v letu 2003 dosegla le 44,6% dosežene vrednosti v letu 2002. Investicijsko vzdrževanje, ki je tudi zajeto v tem znesku, se je v letu 2003 glede na primerjano leto razpolovilo, ravno tako pa realizacija tudi ni dosegla planirane vrednosti za to leto. Zavarovalne premije za zavarovanje osnovnih sredstev in zaposlencev so realizirane v višini 76.612 T SIT, to je 4% več, kot je bilo načrtovano, oziroma 1% več kot v preteklem letu. Stroški storitev v letu 2003 dosegajo 98,8% plana oziroma 96% vrednosti doseženih stroškov v letu 2002. Eles v to kategorijo stroškov zajema stroške za poseke tras in odškodnine pri posekih, vzdrževanje prostorov, svetovalne storitve, reprezentanco, pripravo glasila Naš stik in članarine za razna združenja katerih član je. Stroški materiala (v tej postavki so zajeti stroški materiala za vzdrževanje izdanega iz skladišč) presegajo plansko vrednost za 30,8%, v primerjavi z letom 2002 pa za 12,4%.

Stroški dela so v letu 2003 dosegli 99,9% načrtovanih sredstev za to leto, stroški niso bili realizirani v celoti, ker niso dosegli načrtovanega števila zaposlenih. V primerjavi z letom 2002 so bili višji za 3,9%, kar je posledica uskladitve plač z rastjo življenjskih stroškov. Med stroški dela so se najbolj spremenili drugi stroški dela (regres, prevoz, prehrana), ki so v letu 2003 dosegli 86,1% stroškov leta 2002, načrtovano vrednost so presegle za 12%. Razlog za presežek načrtovane vrednosti je v več izplačanih odpravninah ob odhodih v pokoj (19 zaposlenih).

Med odpisi vrednosti je bila amortizacija obračunana v višini 4.757.654 T SIT, kar je 97,8% načrtovane amortizacije oziroma 1,1% manj kot v letu 2002. Realizacija drugih poslovnih odhodkov se precej razlikuje od načrtovane vrednosti in ravno tako tudi od realizacije v letu 2002. V primerjavi z GN 2003 je znesek večji predvsem zaradi plačila davčnih obveznosti iz naslova nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča iz preteklih let, šlo je za sodno izterjavo, ki ni bila načrtovana. V primerjavi z letom 2002 je ta znesek dosežen le v 48,9%, saj so bile v letu

2002 oblikovane dolgoročne rezervacije v skupni višini 1.132.339 T SIT za potencialne obveznosti, ki izhajajo iz nerešenih sodnih in upravnih zahtev, v katerih je Eles tožena stranka in katerih realizacijo je mogoče pričakovati v prihodnjih letih.

Tabela 2: Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) odhodkov podjetja Eles v letu 2002, v GN 2003 in v letu 2003

Elementi	2002		GN 2003		2003		Indeks	
	Vrednost	%	Vrednost	%	Vrednost	%	03/02	03/GN
1. Nabavna vred. prod. materiala in blaga	16.527.349	39,0	15.555.700	42,2	15.628.547	41,3	94,6	100,5
prednostno dispečiranje	16.527.349	39,0	15.555.700	42,2	15.628.547	41,3	94,6	100,5
2. Stroški materiala in storitev	15.101.784	35,6	12.623.737	34,2	12.992.023	34,3	86,0	102,9
sistemske storitve	7.218.878	17,0	6.839.900	18,5	6.803.086	18,0	94,2	99,5
stroški nakupa za izgube	1.579.798	3,7	1.821.400	4,9	1.597.709	4,2	101,1	87,7
stroški HE Golica	98.411	0,2	93.800	0,3	103.061	0,3	104,7	109,9
stroški institucij AE in Borzen	743.173	1,8	789.100	2,1	773.396	2,0	104,1	98,0
drugi stroški iz električne energije	2.049.522	4,8	0	0,0	913.987	2,4	44,6	—
investicijsko vzdrževanje	1.057.896	2,5	815.900	2,2	500.585	1,3	47,3	61,4
zavarovalne premije	75.488	0,2	74.003	0,2	76.612	0,2	101,5	103,5
drugi stroški storitev	2.060.641	4,9	2.002.256	5,4	1.978.562	5,2	96,0	98,8
drugi stroški materiala	217.977	0,5	187.378	0,5	245.025	0,6	112,4	130,8
3. Stroški dela	3.303.980	7,8	3.436.449	9,3	3.431.558	9,1	103,9	99,9
stroški plač	2.279.340	5,4	2.462.761	6,7	2.426.085	6,4	106,4	98,5
stroški dodatnega pokojninskega zavar.	92.607	0,2	97.144	0,3	101.527	0,3	109,6	104,5
stroški delodajalčevih prispevkov	551.024	1,3	583.782	1,6	575.912	1,5	104,5	98,7
drugi stroški dela	381.009	0,9	292.762	0,8	328.034	0,9	86,1	112,0
4. Odpisi vrednosti	5.566.558	13,1	4.862.910	13,2	4.841.357	12,8	87,0	99,6
amortizacija	4.811.857	11,4	4.862.910	13,2	4.757.654	12,6	98,9	97,8
prevred. poslovni odh. pri OS	754.701	1,8	0	0,0	83.703	0,2	11,1	—
5. Drugi poslovni odhodki	1.309.877	3,1	130.976	0,4	640.026	1,7	48,9	488,7
dajatve neodvisne od dobička	81.705	0,2	104.698	0,3	491.055	1,3	601,0	469,0
drugi stroški poslovanja	1.228.172	2,9	26.278	0,1	148.971	0,4	12,1	566,9
6. POSLOVNI ODHODKI (1+2+3+4+5)	41.809.549	98,6	36.609.772	99,3	37.533.511	99,1	89,8	102,5
7. prevrednotevalni finančni odhodki	57.020	0,1	0	0,0	15.819	0,0	27,7	—
8. finančni odhodki za obresti	489.174	1,2	263.194	0,7	319.592	0,8	65,3	121,4
9. finančni odhodki iz obveznosti	1	0,0	0	0,0	8.858	0,0	—	—
10. FINANČNI ODHODKI (7+8+9)	546.195	1,3	263.194	0,7	344.269	0,9	63,0	130,8
11. IZREDNI ODHODKI	36.457	0,1	0	0,0	0	0,0	—	—
ODHODKI SKUPAJ (6+10+11)	42.392.200	100	36.872.966	100	37.877.783	100	89,4	102,7

Vir: Računovodsko poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. v letih 2002 in 2003.

Finančni odhodki v strukturi vseh odhodkov predstavljajo približno 1%. V letu 2003 so za 30,8% presegle načrtovane, kjer so bili upoštevani le odhodki za obresti od dolgoročnih in kratkoročnih kreditov, medtem ko so bili v doseženem znesku zajeti tudi finančni odhodki, ki se jih ni dalo predvideti. Izredni odhodki v letu 2003 niso bili realizirani, v letu 2002 je glavnino izrednih odhodkov predstavljalo plačilo DDV-ja.

3.1.3. Poslovni izid

SRS 19 (Slovenski računovodski standardi, 2002), ki ureja vrste poslovnega izida, pravi, da je poslovni izid razlika med prihodki in odhodki. Temeljne vrste poslovnega izida so: dobiček, čisti dobiček in izguba. Celotni dobiček (Hočevar, Igličar, 1997, str. 148), razlika med vsemi prihodki in vsemi odhodki podjetja v obračunskem obdobju, se lahko razčleni na dobiček iz poslovanja, dobiček iz financiranja, dobiček iz rednega delovanja, ki je seštevek prvih dveh in izredni dobiček. Čisti dobiček je celotni dobiček, zmanjšan za znesek davkov iz dobička. Izguba je negativni poslovni izid in je razlika med (večjimi) odhodki in prihodki. Temeljne vrste poslovnega izida so pomembne tako za notranje kot tudi zunanje uporabnike.

V Tabeli 3 lahko vidimo, da je Eles v GN 2003 predvidel dobiček v višini 700.443 T SIT, dejanski poslovni rezultat leta 2003 je bil višji od načrtovanega in je znašal 3.738.875 T SIT. Vzrok za višji poslovni izid so bile večje količine prenesene električne energije, višje cene električne energije na trgu in tudi obmejnih pretokov električne energije, kot je bilo načrtovano. V primerjavi z letom 2002 je bil rezultat podjetja precej manjši, ko je izid obračunskega obdobja znašal 7.529.047 T SIT. Kar dvakratna razlika v čistem dobičku med letoma 2002 in 2003 je predvsem rezultat realizacije precej večjih izrednih prihodkov v letu 2002.

Tabela 3: Izračun čistega poslovnega izida za leto 2002, za GN 2003 in za leto 2003 (v 000 SIT)

Elementi	2002	GN 2003	2003	Indeks	
	Vrednost	Vrednost	Vrednost	03/02	03/GN
1. POSLOVNI PRIHODKI	42.551.197	37.473.409	41.185.792	96,8	109,9
2. POSLOVNI ODHODKI	41.809.548	36.609.772	37.533.514	89,8	102,5
3. FINANČNI PRIHODKI	694.342	100.000	415.005	59,8	415,0
4. FINANČNI ODHODKI	546.195	263.194	344.269	63,0	130,8
ČISTI POSLOVNI IZID IZ REDNEGA DELOVANJA (1-2+3-4)	889.796	700.443	3.723.014	418,4	531,5
6. IZREDNI PRIHODKI	6.675.708	0	15.861	—	—
7. IZREDNI ODHODKI	36.457	0	0	—	—
8. PRIHODKI SKUPAJ (1+3+6)	49.921.247	37.573.409	41.616.658	83,4	110,8
9. ODHODKI SKUPAJ (2+4+7)	42.392.200	36.872.966	37.877.783	89,4	102,7
ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA OBDOBJA (8-9)	7.529.047	700.443	3.738.875	49,7	533,8

Vir: Računovodsko poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. v letih 2002 in 2003.

Pri primerjavi poslovnega izida iz rednega delovanja vidimo, da je bil Eles v letu 2003 veliko uspešnejši kot leto prej, saj je dosegel več kot štirikrat večji čisti dobiček iz rednega delovanja. Največ so k temu rezultatu doprinesli precej manjši poslovni odhodki v letu 2003. Podjetje je bilo uspešnejše tudi v primerjavi z GN 2003, ker je realiziralo višjo razliko med prihodki in stroški iz naslova opravljanja storitev Eles. Eles je torej pri svojem poslovanju v obravnavanem obdobju dosegel poslovni uspeh, saj je v obeh letih ustvaril dobiček. Kako uspešno je bilo njegovo poslovanje v resnici pa ugotavljam v nadaljevanju. Šele primerjava cilja z zanj potrebnimi sredstvi, nam da pravo sliko o uspešnosti poslovanja podjetja.

3.2. ANALIZA POSLOVNE USPEŠNOSTI

Če hoče biti podjetje uspešno, mora delovati v skladu s temeljnim načelom gospodarjenja. Ta je opredeljen na dva načina, in sicer kot načelo doseganja maksimalnega učinka z danimi sredstvi in kot načelo doseganja danega učinka z minimalnimi sredstvi. Zanima nas torej rezultat poslovanja v primerjavi s sredstvi, potrebnimi za doseg tega rezultata, saj za različno velika podjetja enak absolutni znesek ne pomeni tudi enake uspešnosti (Pučko, Rozman, 2000, str. 200). Mero uspešnosti poslovanja lahko opredelimo kot razmerje med tem, kar smo dosegli, in sredstvi, ki smo jih uporabili za doseženo. Tako opredeljena uspešnost poslovanja je širok pojem, saj tako rezultat kot tudi sredstva lahko izrazimo na več načinov. To je tudi razlog, da uspešnost poslovanja merimo z več kazalniki. Računovodski kazalniki so relativna števila, nanašajo se na gospodarske kategorije, ki jih želimo analizirati. Dobijo se s primerjavo dveh kategorij, osnova za merjenje so podatki iz izkaza uspeha in bilance stanja. Mero uspešnosti gospodarjenja opredelimo kot razmerje med ciljem gospodarjenja in za to potrebnimi sredstvi. Cilje in sredstva izražamo na več načinov. Iz tega izhajajo trije delni kazalci uspešnosti poslovanja, ki nam skupaj kažejo, kako uspešno je podjetje poslovalo. To so dobičkonosnost ali rentabilnost, gospodarnost ali ekonomičnost in produktivnost ali storilnost. Vsi trije kazalci so med seboj povezani, pri tem je rentabilnost temeljno merilo uspešnosti gospodarjenja. Po tem merilu se ravna podjetje kot celota, vključena sta tudi gospodarnost in produktivnost.

3.2.1. Produktivnost

Produktivnost dela je opredeljena kot razmerje med proizvedeno količino proizvodov oziroma storitev in zanje potrebnim delovnim časom (Mansfield, 1993, str. 251). Pri podjetju, ki opravlja različne dejavnosti, lahko zajamemo vse poslovne učinke v števcu s poslovnimi prihodki. Vprašanja glede imenovalca so povezana z izražanjem v določenih enotah časa ali pa s številom zaposlenih ter z različno kvalifikacijsko strukturo zaposlenih (Pučko, Rozman, 2000, str. 256–257). Produktivnost nam pove, da je poslovanje tem bolj učinkovito, čim večjo količino poslovnih učinkov dosežemo na zaposlenega v obračunskem obdobju.

Pri izračunavanju produktivnosti v Tabeli 4 sem obseg pridobljenih poslovnih učinkov izrazila s prihodki (celotnimi oziroma poslovnimi), obseg porabljenega dela pa s povprečnim številom zaposlenih v obdobju. S tem sem dobila podatke o tem, koliko celotnih oziroma poslovnih prihodkov je v posameznem letu ustvaril en zaposleni. Na podlagi izračunov v tabeli ugotovimo, da sta se produktivnost I in II v letu 2003 glede na leto 2002 zmanjšali. Tako so se celotni prihodki na zaposlenega v letu 2003 zmanjšali za 15,1%, razlika izhaja predvsem iz realizacije izrednih prihodkov v letu 2002, ki so bistveno spremenili velikost rezultata v tem letu. Poslovni prihodki na zaposlenega so se zmanjšali za 1,5%. V letu 2003 se je povprečno število zaposlenih v primerjavi z letom prej sicer zmanjšalo, a ne dovolj, da bi izničili manjše poslovne prihodke.

Tabela 4: Izračun kazalcev produktivnosti v podjetju Eles v letih 2002 in 2003

Element	2002	2003	Indeks 03/02
	Vrednost	Vrednost	
1. celotni prihodki (v 000 SIT)	49.921.247	41.616.658	83,4
2. poslovni prihodki (v 000 SIT)	42.551.197	41.185.792	96,8
3. povprečno število zaposlenih	512	503	98,2
Produktivnost 1 (1/3)	97.502	82.737	84,9
Produktivnost 2 (2/3)	83.108	81.880	98,5

Vir: Izkaz poslovnega izida in kadrovska evidenca Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

3.2.2. Gospodarnost (ekonomičnost)

Gospodarnost je širši pojem od produktivnosti, saj zajema vse vrednostno izražene potroške prvin poslovnega procesa in ne samo dela. Gospodarnost ali ekonomičnost lahko opredelimo kot razmerje med količino ustvarjenih proizvodov ali opravljenih storitev in vsemi porabljenimi prvinami poslovnega procesa, katere vrednostno izrazimo kot stroške. Tako opredeljen kazalec gospodarnosti kaže, da je poslovanje tem bolj učinkovito, čim večjo količino poslovnih učinkov ustvarimo na enoto stroškov. Isti kazalec v praksi opredelimo kot razmerje med prihodki in odhodki. Lahko izračunavamo tudi delne gospodarnosti, in sicer z razmerjem med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki, z razmerjem med izrednimi prihodki in izrednimi odhodki ter z razmerjem med finančnimi prihodki in finančnimi odhodki (Rebernik, 1997, str. 264–265). Podjetje posluje gospodarno takrat, ko ustvarja dobiček, torej takrat, ko so ustvarjeni prihodki večji kot povzročeni odhodki. Pri oceni uspešnosti poslovanja moramo produktivnost in gospodarnost obravnavati hkrati. Razlog je v tem, da je večja produktivnost dela ekonomsko upravičena le tedaj, če se poveča tudi gospodarnost ali če ostane vsaj nespremenjena. Če se produktivnost in gospodarnost gibljeta v nasprotni smeri, poslovanje poslovnega sistema ni uspešno, ker to na primer pomeni, da je več opravljenega dela povzročilo višje stroške na enoto proizvoda ali storitve in so pri višji produktivnosti tako dobili nižjo gospodarnost (Žnidaršič-Kranjc, 1995, str. 222). V nadaljevanju v Tabeli 5 (na strani 22) analiziram dve vrsti gospodarnosti za podjetje Eles, in sicer celotno ter poslovno gospodarnost. Koeficient celotne

gospodarnosti je razmerje med vsemi prihodki in vsemi odhodki v obravnavanem obdobju, koeficient gospodarnosti poslovanja pa kaže na razmerje med poslovnimi prihodki in poslovnimi odhodki v obravnavanem obdobju (Slovenski računovodski standardi, 2002).

Koeficient celotne gospodarnosti nam pove, ali je podjetje poslovalo z dobičkom oziroma z izgubo. Če je ta koeficient večji od ena, je podjetje ustvarjalo dobiček, če je manjši od ena, je podjetje poslovalo z izgubo. Primerjava s poslovno ekonomičnostjo nam pokaže na vpliv neposlovnih dejavnikov (dejavnikov financiranja oziroma izrednih dejavnikov) na ekonomičnost podjetja. Koeficient gospodarnosti poslovanja nam kaže učinkovitost poslovanja podjetja, ki izhaja iz osnovne dejavnosti podjetja (Hočevar, Igličar, Zaman, 2001, str. 421).

Iz Tabele 5 lahko vidimo, da je podjetje v obeh letih ustvarilo dobiček oziroma da je bilo poslovanje gospodarno, saj je vrednost vseh kazalnikov gospodarnosti preseгла 1. Gospodarnost poslovanja se je v letu 2003 v primerjavi z letom prej povečala, nasprotno pa se je celotna gospodarnost v obravnavanem letu v primerjavi z letom 2002 zmanjšala. To kaže na vpliv neposlovnih dejavnikov na celotno gospodarnost podjetja. Že pri analizi poslovnega izida smo ugotovili, da je Eles v letu 2003 dosegel manjši skupni čisti poslovni izid kot leto prej. Bolj natančen pogled je izdal, da je podjetje v letu 2002 realiziralo precej večje izredne prihodke kot v letu 2003. V rednem delu poslovanja je bilo podjetje v letu 2003 veliko bolj uspešno kot leto prej, saj so se povečali prihodki in hkrati zmanjšali odhodki poslovanja. Te ugotovitve potrjuje tudi izračun koeficientov gospodarnosti. Koeficient celotne gospodarnosti se je v letu 2003 glede na leto prej zmanjšal za 6,7%. Koeficient gospodarnosti poslovanja se je v obravnavanem letu glede na predhodno leto povečal za 7,8% in kaže na večjo učinkovitost poslovanja v letu 2003. Opozoriti moram tudi na nasprotno gibanje kazalnikov poslovne produktivnosti (Tabela 4: Produktivnost 2, na strani 21) in gospodarnosti poslovanja v letu 2003 v primerjavi z letom 2002. Prvi se je v obravnavanem letu povišal, drugi znižal, kar kaže na ekonomsko neupravičenost večje produktivnosti dela.

Tabela 5: Izračun kazalcev gospodarnosti v podjetju Eles v letih 2002 in 2003

Element	2002	2003	Indeks 03/02
	Vrednost	Vrednost	
1. celotni prihodki (v 000 SIT)	49.921.247	41.616.658	83,4
2. celotni odhodki (v 000 SIT)	42.392.199	37.877.783	89,4
3. poslovni prihodki (v 000 SIT)	42.551.197	41.185.792	96,8
4. poslovni odhodki (v 000 SIT)	41.809.548	37.533.514	89,8
Gospodarnost 1 (1/2)	1,18	1,10	93,3
Gospodarnost 2 (3/4)	1,02	1,10	107,8

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

3.2.3. Dobičkonosnost in donosnost

Pri proučevanju uspešnosti poslovanja običajno izhajamo iz temeljnega kazalnika donosnosti, ki ga lahko iz različnih razlogov dopolnujemo s kazalci, ki vsak po svoje dodatno osvetli uspešnost poslovanja. Kazalniki, ki so največkrat omenjeni v tuji literaturi v zvezi z uspešnostjo poslovanja podjetja so (Pearce, Robinson, 1994, str. 197–210; White, 1994, str. 223–231): donos na lastne vire ali rentabilnost kapitala (ROE), donos na sredstva ali rentabilnost sredstev (ROA), naložbeni donos ali donosnost investicij (ROI) in drugi. Za večino podjetij je kazalnik rentabilnosti kapitala (ROE) temeljni cilj poslovanja, ki nam pove, kako se kapital oplaja, in je eden izmed najpomembnejših kazalnikov za lastnika kapitala. Lastniki, ki postavljajo ciljne vrednosti donosnosti, običajno stremijo k donosnostim, ki so značilne za dejavnost najboljšega podjetja v panogi. Za ugotavljanje rentabilnosti sredstev se uporablja kazalnik donosnosti sredstev (ROA), ki nam prikazuje uspešnost upravljanja s sredstvi podjetja in ga izkazujemo kot razmerje med celotnim dobičkom, povečanim za odhodke od financiranja (obresti), in povprečnim stanjem vseh sredstev. Le na tak način je donosnost primerljiva, saj ni več odvisna od tega, s kakšnimi sredstvi – lastnimi ali tujimi – podjetje financira svoja poslovna sredstva. Kazalnik donosnosti financiranja (ROI) uporabljamo pri investicijskih odločitvah in nam kaže na reprodukcijsko sposobnost podjetja. Pri investicijskih odločitvah moramo namreč v števcu poleg dobička upoštevati tudi amortizacijo, saj ima le-ta z vidika financiranja isto vlogo kot dobiček. Če so v investiciji prisotna tudi posojila in krediti, potem moramo upoštevati tudi odhodke financiranja (obresti).

Izmed kazalnikov dobičkonosnosti, ki so opredeljeni v SRS 29 (Slovenski računovodski standardi, 2002) za Eles izračunavam koeficient čiste dobičkonosnosti kapitala, ki je opredeljen kot razmerje med čistim dobičkom v poslovnem letu in povprečnim kapitalom (brez čistega poslovnega izida proučevanega leta) in koeficient čiste donosnosti sredstev, ki je opredeljen kot razmerje med vsoto čistega dobička in danih obresti v poslovnem letu ter povprečnimi sredstvi. Izračune prikazujem v Tabeli 6.

Tabela 6: Izračun čiste dobičkonosnosti kapitala ter donosnosti sredstev v podjetju Eles v letu 2002 in v letu 2003

Element	2002	2003	Indeks 03/02
	Vrednost	Vrednost	
1. čisti dobiček (v 000 SIT)	7.529.048	3.738.875	49,7
2. dane obresti (v 000 SIT)	489.174	319.592	65,3
3. povprečna vrednost sredstev (v 000 SIT)	131.887.748	139.911.839	106,1
4. povprečna vrednost kapitala (v 000 SIT)	100.155.387	126.103.560	125,9
Donosnost sredstev ((1+2)/3) (v %)	6,080	2,901	47,7
Dobičkonosnost kapitala (1/4) (v %)	7,517	2,965	39,4

Vir: Izkaz poslovnega izida in bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

Izračun dobičkonosnosti kapitala v Tabeli 6 je pokazal, da je bila dobičkonosnost v letu 2003 občutno nižja kot v letu 2002. V letu 2002 je 100 SIT vloženega kapitala prineslo 7,5 SIT dobička, v letu 2003 pa je 100 SIT vloženega kapitala prineslo 3,0 SIT dobička. Takšno gibanje dobičkonosnosti kapitala smo lahko pričakovali že na podlagi analize dobička (Tabela 3 na strani 19), saj je bil v letu 2003 več kot 50% manjši, medtem ko je bila povprečna vrednost kapitala v letu 2003 skoraj za 26% večja od povprečja v letu 2002. Tudi donosnost sredstev je bila v letu 2003 precej nižja kot v letu 2002. Gibanje koeficienta je v skladu z gibanjem dobička navzdol in obratno glede na gibanje vrednosti sredstev.

3.3. ANALIZA SREDSTEV

Sredstva, s katerimi podjetje v določenem trenutku razpolaga (Pučko, Rozman, 2000, str. 57–58) in, ki jih podjetje potrebuje za opravljanje svoje dejavnosti, predstavljajo premoženje podjetja. Opredelili bi jih lahko kot stvari, pravice in denar, ki jih podjetje uporablja samo ali pa jih vloga v druga podjetja s ciljem, da bi dosegla kar najboljši poslovni rezultat. Sredstva, prav tako tudi obveznosti do virov sredstev, izkazuje podjetje v bilanci stanja kot temeljnemu računovodskemu izkazu. Bilanca stanja se sestavlja na določen dan in prikazuje, kolikšna sredstva so bila vložena v podjetje, kako je podjetje prišlo do teh sredstev in kako jih je naložilo. Sestavljena je iz dveh med seboj vrednostno uravnoveženih strani:

- Aktivna stran prikazuje sredstva podjetja, s katerimi premoženjsko pravno gospodarska družba razpolaga; to so v denarni merski enoti izražene stvari, pravice in denar. Ta stran bilance je povezana z investicijskimi oziroma naložbenimi odločitvami podjetja.
- Pasivna stran prikazuje obveznosti do virov teh sredstev; to so obveznosti, ki temeljijo na pravno zasnovanem razmerju gospodarske družbe do virov sredstev s katerimi se financira (ti viri so lahko lastniški ali dolžniški). Ta stran pa je povezana s finančnimi odločitvami podjetja.

Po SRS 24 (Slovenski računovodski standardi, 2002), ki opredeljuje oblike in zasnovo bilance, se sredstva podjetja delijo na stalna in gibljiva. Stalna so tista, ki delujejo trajneje in so v podjetju navzoča, gibljiva sredstva pa se nenehno preoblikujejo. Med prva prištevamo opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena dolgoročna sredstva in dolgoročne finančne naložbe. Med druga pa štejemo zaloge, poslovne terjatve (dolgoročne in kratkoročne), kratkoročne finančne naložbe, denarna sredstva, kratkoročno odložene stroške in kratkoročno nezaračunane prihodke. Sredstva lahko delimo tudi na kratkoročna in dolgoročna. Kratkoročna so tista, ki se praviloma preoblikujejo v manj kot letu dni in v nasprotju z gibljivimi sredstvi ne vsebujejo dolgoročnih poslovnih terjatev. Dolgoročna sredstva se preoblikujejo v obdobju, ki je daljši od enega leta. Sestavljajo jih stalna sredstva in dolgoročne poslovne terjatve. V nadaljevanju bom najprej prikazala obseg in strukturo vseh sredstev podjetja skupaj, temu sledi analiza stalnih in nato še gibljivih sredstev podjetja. Pasivno stran bilance oziroma obveznosti do virov sredstev analiziram v nadaljevanju v okviru analize finančne funkcije.

3.3.1. Obseg in struktura sredstev

Obseg in strukturo sredstev analiziram s pomočjo Tabele 7. Iz nje lahko razberemo, da je bilančna vsota podjetja Eles na dan 31. decembra 2003 znašala 145.700,5 mio SIT, kar je za 8,6% več kot konec leta 2002. Ta premik navzgor je predvsem posledica povečanja naložb v stalna sredstva za 9,2%, povečala so se tudi gibljiva sredstva, in sicer za 2,9%. Večjih strukturnih premikov v sredstvih v letu 2003 glede na leto 2002 ni bilo, veliko večino sredstev podjetja so tako v letu 2002 (90,7%) kot tudi v letu 2003 (91,2%) predstavljala stalna sredstva. Ta strukturna sestava sredstev je seveda značilna in razumljiva za to gospodarsko panogo in samo podjetje, saj glavni premoženja predstavljajo zgradbe in oprema za prenos električne energije (primarna elektrooprema, kot so daljnovodi in razdelilne transformatorske postaje ter sekundarna oprema, kot na primer naprave za vodenje in zaščito).

Tabela 7: Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) sredstev podjetja Eles na dan 31. 12. v letu 2002 in 2003

Elementi	2003		2002		Indeks 03/02
	Vrednost	%	Vrednost	%	
1. STALNA SREDSTVA	132.852.825	91,2	121.633.042	90,7	109,2
2. GIBLJIVA SREDSTVA	12.847.666	8,8	12.490.146	9,3	102,9
SREDSTVA SKUPAJ (1+2)	145.700.491	100	134.123.188	100	108,6

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

3.3.2. Stalna sredstva

Iz Tabele 8 je razvidno, da so se stalna sredstva v skupnem znesku v letu 2003 glede na leto 2002 povečala za 9,2% (11.219.783 T SIT). To povečanje je predvsem rezultat precej večjih dolgoročnih finančnih naložb v obravnavanem letu v primerjavi z letom 2002, medtem ko se je stanje opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev zmanjšalo.

Tabela 8: Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) stalnih sredstev podjetja Eles na dan 31. 12. v letu 2002 in 2003

Elementi	2003		2002		Indeks 03/02
	Vrednost	%	Vrednost	%	
1. Neopredmetena dolgoročna sredstva	4.777.818	3,6	5.270.116	4,3	90,7
2. Opredmetena osnovna sredstva	61.345.634	46,2	62.890.796	51,7	97,5
3. Dolgoročne finančne naložbe	66.729.373	50,2	53.472.130	44,0	124,8
STALNA SREDSTVA (1+2+3)	132.852.825	100	121.633.042	100	109,2

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

Neopredmetena dolgoročna sredstva zajemajo naložbe v pridobljene dolgoročne premoženjske pravice, dolgoročno odložene stroške in dolgoročna neopredmetena sredstva v pridobivanju. Zmanjšanje za 9,3% izhaja iz aktiviranja investicij v teku, kjer se je glavnina le-teh prenesla na opredmetena osnovna sredstva. V strukturi stalnih sredstev predstavljajo najmanjši delež (3,6 oziroma 4,3 odstotke). Opredmetena osnovna sredstva zajemajo zemljišča, zgradbe, opremo in nadomestne dele, opredmetena osnovna sredstva v izdelavi in predujme za opredmetena osnovna sredstva. Sedanja vrednost opredmetenih osnovnih sredstev je bila na zadnji dan poslovnega leta 2003 za 2,5% manjša kot konec leta 2002. Največji delež stalnih sredstev Eles so v letu 2003 predstavljale dolgoročne finančne naložbe, in sicer kar 50,2%. V primerjavi z letom prej so se povečale za 24,8%. Dolgoročne finančne naložbe zajemajo naložbe v kapital in lastniške ali dolžniške vrednostne papirje drugih podjetij (podjetja v skupini, pridružena podjetja in druga domača podjetja). Namenjene so pridobivanju prihodkov od financiranja ter ohranjanju in povečevanju vrednosti vloženih sredstev. Konkretno je to povečanje nastalo zaradi naslednjih naložb (Letno poročilo podjetja Elektro – Slovenija d. o. o., 2003):

- uskladitve vrednosti naložbe v Eles Gen s kapitalom NEK v višini 12.845.217 T SIT; NEK je svoj osnovni kapital v letu 2003 uskladila z določili Meddržavne pogodbe, po določilih te pogodbe je osnovni kapital NEK 84.723.482 T SIT in je razdeljen na dva enaka poslovna deleža v lasti Eles Gen in HEP,
- povečanje naložbe v Eles Gen za vplačilo preostanka kapitalskega vložka v višini 1.012.870 T SIT, ki ga je Eles financiral iz preostanka sredstev iz leta 2002, pridobljenih na osnovi sklenjenega Sporazuma o vrnitvi dela obveznosti iz pogodbe o nakupu in prodaji električne energije ter odpustu dolga med Elesom in NEK,
- naložbe v Elektro.TK v znesku 9.450 T SIT,
- pripisa deleža na dobičku odvisnih družb v znesku 1.416.075 T SIT,
- pripisa obresti h glavnici posojila, ki ga je Eles dal Litostroju.

Nekatere naložbe so se v letu 2003 tudi zmanjšale, kar je bila posledica pripisa deleža v izgubi odvisnih družb in pridruženega podjetja; prenosa kratkoročnega dela danega kredita Litostroju na kratkoročne finančne naložbe.

3.3.2.1. Obseg in struktura stalnih sredstev po neodpisani vrednosti

Opredmetena osnovna sredstva (Slovenski računovodski standardi, 2002; Turk et al., 1999, str. 62) se v poslovnih knjigah podjetja izkazujejo z nabavnimi vrednostmi, in popravki njihovih vrednosti. V bilanci stanja se vedno izkazujejo le z neodpisano vrednostjo, ki je razlika med nabavno vrednostjo in popravkom vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev. V Tabeli 9 prikazujem obseg in strukturo opredmetenih osnovnih sredstev po neodpisani vrednosti.

Iz tabele vidimo, da se je struktura opredmetenih osnovnih sredstev v letih 2002–2003 nekoliko spremenila, največji premik navzdol se vidi pri neodpisani vrednosti zgradb, ki se je zaradi amortiziranja zmanjšala za 8%. Na drugi strani se je vrednost opreme in nadomestnih delov povečala, saj je bila intenzivnost investiranja v opremo zelo velika. V primerjanih letih se je

neodpisana vrednost povečala za skoraj 20%. Neodpisana vrednost ostalih elementov je bila konec leta 2003 v primerjavi s koncem leta 2002 manjša.

Tabela 9: Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Eles po neodpisani vrednosti na dan 31. 12. v letu 2002 in 2003

Elementi	2003		2002		Indeks 03/02
	Vrednost	%	Vrednost	%	
1. Zemljišča	3.307.616	5,39	3.486.688	5,54	94,9
2. Zgradbe	39.936.598	65,10	43.367.863	68,96	92,1
3. Oprema in nadomestni deli	14.052.376	22,91	11.754.328	18,69	119,6
4. Investicije v teku	4.044.044	6,59	4.276.687	6,80	94,6
5. Predujmi	5.000	0,01	5.230	0,01	95,6
STALNA SREDSTVA SKUPAJ	61.345.634	100	62.890.796	100	97,5

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

3.3.2.2. *Odpisanost opredmetenih osnovnih sredstev*

Posredni način spremljanja zastarevanja osnovnih sredstev je ugotavljanje odpisanosti osnovnih sredstev. Pri zastarevanju gre namreč za ekonomski pojav, ki ga ni mogoče natančno izmeriti in ga zato ponavadi izražamo ravno z odpisanostjo, le-ta pa je v veliki meri odvisna od politike amortiziranja v podjetju, ki na ta način bolj ali manj vpliva na dejansko sliko zastarevanja sredstev. Odpisanost osnovnih sredstev je opredeljena kot razmerje med odpisano vrednostjo in njihovo nabavno vrednostjo (Pučko, 1998, str. 31).

$$\text{Stopnja odpisanosti osnovnih sredstev} = \frac{\text{popravek vrednosti osnovnih sredstev}}{\text{nabavna vrednost osnovnih sredstev}}$$

Stopnjo odpisanosti osnovnih sredstev računamo za vsa sredstva v uporabi, razen za zemljišča in predujme za opredmetena osnovna sredstva. Pove nam, kolikšen del nabavne vrednosti osnovnih sredstev je že amortiziran. Večja vrednost kazalnika pomeni bolj zastarela osnovna sredstva (Hočevnar, Igljučar, Zaman, 2001, str. 414). Preostali del je neodpisana vrednost. Ta nam pove, kolikšen del nabavne vrednosti osnovnega sredstva še predstavlja sedanjo vrednost. Nabavno vrednost opredmetenega osnovnega sredstva sestavlja njegova nakupna cena, uvozne in nevračljive nakupne dajatve ter stroški, ki jih je mogoče pripisati neposredno njegovi usposobitvi za uporabo. Njegova nabavna vrednost se lahko poveča tudi kasneje, če ti kasneje nastali stroški povečujejo njegovo uporabnost. Če stroški povečujejo dobo koristnosti tega sredstva, se najprej zmanjša do takrat obračunani popravek vrednosti sredstva. Neodpisana vrednost opredmetenih osnovnih sredstev pa tudi neopredmetenih dolgoročnih sredstev se zmanjšuje z amortiziranjem (Slovenski računovodski standardi, 2002). Amortizacijske stopnje za neopredmetena dolgoročna sredstva in opredmetena osnovna sredstva Eles so določene so v skladu z Navodilom o načinu

in stopnjah rednega odpisa neopredmetenih dolgoročnih sredstev in opredmetenih osnovnih sredstev za proračun, proračunske porabnike in druge osebe javnega prava. V Elesu amortizacijske stopnje temeljijo na življenjski dobi sredstev in znašajo (Računovodsko poročilo podjetja Elektro – Slovenija d. o. o., 2003): za gradbene objekte 1,5%–10%, za opremo 4%–33,33%, za računalniško opremo 20%–33,33%, za nematerialne naložbe 20%.

V Tabeli 10 prikazujem nabavno vrednost, popravek vrednosti in sedanjo vrednost opredmetenih osnovnih sredstev v podjetju Eles, na koncu tabele pa tudi stopnjo njihove odpisanosti. Iz tabele vidimo, da je bila sedanja vrednost opredmetenih osnovnih sredstev konec leta 2003 nižja od sedanje vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev konec leta 2002. Na to zmanjšanje je v največji meri vplivalo zmanjšanje vrednosti zgradb v obravnavanem obdobju. Sedanja vrednost se je v obravnavanem obdobju povečala le opremi in nadomestnim delom, in sicer zaradi velike intenzivnosti investiranja v letu 2003. Skupna stopnja odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev se v teh dveh letih ni spremenila. Razliko vidimo, če izračunamo stopnjo odpisanosti za vsako osnovno sredstvo, ki se amortizira, posebej. Tako se je stopnja odpisanosti zgradb konec leta 2003 glede na leto prej povečala za 1,6 odstotne točke, stopnja odpisanosti opreme pa zmanjšala za 4,6 odstotne točke.

Tabela 10: Stopnja odpisanosti opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Eles na dan 31.12.2002 in 31.12.2003

Element	Nabavna vrednost (v 000 SIT)	Popravek vrednosti (v 000 SIT)	Sedanja vrednost (v 000 SIT)	Stopnja odpisanosti v %
31.12.2002				
Zemljišča	3.486.688	0	3.486.688	—
Zgradbe	115.034.760	71.666.897	43.367.863	62,3
Oprema in nadomestni deli	45.244.781	33.490.454	11.754.328	74,0
Investicije v teku	4.276.687	0	4.276.687	—
Dani predujmi	5.230	0	5.230	—
Skupaj osnovna sredstva	168.048.147	105.157.351	62.890.796	62,6
31.12.2003				
Zemljišča	3.307.616	0	3.307.616	—
Zgradbe	110.654.857	70.718.259	39.936.598	63,9
Oprema in nadomestni deli	45.911.250	31.858.874	14.052.376	69,4
Investicije v teku	4.044.044	0	4.044.044	—
Dani predujmi	5.000	0	5.000	—
Skupaj osnovna sredstva	163.922.767	102.577.133	61.345.634	62,6

Vir: Računovodsko poročilo podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leto 2003.

3.3.3. Gibljava sredstva

Iz Tabele 11 vidimo, da se je struktura gibljivih sredstev konec leta 2003 glede na predhodno leto nekoliko spremenila. Manjši delež v skupnem znesku gibljivih sredstev so v letu 2003 predstavljale zaloge, poslovne terjatve in dobroimetja pri bankah. Svoj delež med gibljivimi sredstvi so precej pa povečale kratkoročne finančne naložbe. Vidimo tudi, da so se gibljiva sredstva Eles v skupnem znesku v obdobju 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003 povečala za 2,9%. Na to povečanje je v največji meri vplivalo povečanje kratkoročnih finančnih naložb, ki so v strukturi gibljivih sredstev konec poslovnega leta 2002 predstavljale le 6,9%, na dan 31. 12. 2003 pa kar 37,3%, primerjalno so se torej v letu 2003 glede na leto prej kratkoročne finančne naložbe Eles povečale za več kot 5-krat. Razlog za tako veliko povečanje je bil v ugodni likvidnostni situaciji, kjer je Eles višek sredstev lahko plasiral kot kratkoročno vezavo depozitov na odpoklic, v katerih je bila naložena glavnina Elesovih likvidnih sredstev konec leta 2003. Podlaga za vse te kratkoročne finančne naložbe so sklenjene pogodbe s poslovnimi bankami in ker gre za prvovrstne banke, ne gre za posebno izpostavljenost tveganju. Razen depozitov pri bankah so bila kratkoročno naložena tudi sredstva posojila nekemu podjetju in stanje prenesenega dolgoročnega posojila z dolgoročnih na kratkoročne finančne naložbe. Med gibljivimi sredstvi so se povečale tudi aktivne časovne razmejitve, kjer se izkazuje stanje vnaprej plačanih stroškov za članarine elektroenergetskih združenj, za najem licenc (npr. Microsoft) in nakup električne energije preko Borzena. Povečale so se za 35,1%, vendar le-te v strukturi gibljivih sredstev predstavljajo majhen delež. Vsa ostala gibljiva sredstva so se zmanjšala.

Tabela 11: Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) gibljivih sredstev podjetja Eles na dan 31. 12. v letu 2002 in 2003

Elementi	2003		2002		Indeks 03/02
	Vrednost	%	Vrednost	%	
1. Zaloge	281.125	2,2	600.927	4,8	46,8
2. Poslovne terjatve (a+b)	6.671.104	51,9	7.358.970	58,9	90,7
a. Dolgoročne poslovne terjatve	15.588	0,1	18.394	0,1	84,7
b. Kratkoročne poslovne terjatve	6.655.516	51,8	7.340.576	58,8	90,7
3. Kratkoročne finančne naložbe	4.796.755	37,3	859.569	6,9	558,0
4. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	1.071.411	8,3	3.650.494	29,2	29,3
5. Aktivne časovne razmejitve	27.271	0,2	20.186	0,2	135,1
GIBLJIVA SREDSTVA SKUPAJ	12.847.666	100	12.490.146	100	102,9

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

Zaloge so se zmanjšale za 53,2% zaradi porabe materiala v letu 2003, ki je bil nabavljen v letu 2002 za investicijsko vzdrževanje. Zmanjšale so se tudi dolgoročne poslovne terjatve, to so terjatve z naslova danih stanovanjskih posojil, in sicer za znesek odplačanih posojil v letu 2003. Kratkoročne poslovne terjatve so se zmanjšale za 9,3%. Glavnina zmanjšanja odpade na terjatve do kupcev v državi in do kupcev v tujini, stanje ostalih poslovnih terjatev se bistveno ne

razlikuje od stanja konec leta 2002. Da bi se izognilo kreditnemu tveganju podjetje Eles stalno preverja boniteto kupcev, prav tako ima večino terjatev zavarovanih. V letu 2003 je bilo takih 71,6%. Za terjatve do največjih kupcev so bile Elesu za zavarovanje izročene blanco menice, za ostale terjatve v podpisanih pogodbah zavarovanja niso bila predvidena. Dobroimetja pri bankah, ki so v strukturi konec leta 2002 predstavljali 29,2%, pa so se zmanjšala zaradi prenosa likvidnih sredstev na vezane depozite in tako v strukturi konec leta 2003 predstavljajo le še 8,3%.

3.3.3.1. Hitrost obračanja obratnih sredstev

Obratna sredstva so gibljiva sredstva, zmanjšana za kratkoročne finančne naložbe. Običajno se obrnejo nekajkrat na leto, v posameznih primerih že v nekaj dneh. Hitrost obračanja obratnih sredstev je za podjetje velikega pomena; hitreje ko se sredstva obračajo, boljši je vpliv na likvidnost oziroma na plačilno sposobnost podjetja. Hitrost obračanja merimo s koeficientom obračanja, ki nam pove, kolikokrat v razdobju enega leta se gibljiva sredstva obrnejo, in s koeficientom trajanja enega obrata, ki sem ju izračunala v Tabeli 12. Ker pri izračunu upoštevamo razmerje med tokom in stanjem, v imenovalcu koeficienta upoštevamo povprečno stanje sredstev (Hočevar, Igličar, Zaman, 2000, str. 419). Večja vrednost koeficienta obračanja pomeni, da se gibljiva sredstva hitreje obračajo in s tem prehajajo iz manj likvidnih oblik v denarna sredstva. Če število dni v letu delimo s koeficientom obračanja, dobimo dobo vezave oziroma trajanje enega obrata.

$$\text{koeficient obračanja obratnih sredstev} = \frac{\text{poslovni odhodki v letu dni brez amortizacije}}{\text{povprečno stanje obratnih sredstev}}$$

$$\text{čas trajanja enega obrata} = \frac{365}{\text{koeficient obračanja gibljivih sredstev}}$$

Tabela 12: Koeficient obračanja obratnih sredstev v podjetju Eles v letih 2002 in 2003

Element	2003	2002	Indeks 03/02
	Vrednost	Vrednost	
1. Poslovni odhodki brez amortizacije (v 000 SIT)	32.692.157	34.321.014	95,3
2. Povprečna obratna sredstva (v 000 SIT)	9.840.744	9.692.959	101,5
Koeficient obračanja obrat. sredstev (1/2)	3,3	3,5	93,8
Trajanje enega obrata v dnevih (365/3)	109,9	103,1	106,6

Vir: Računovodsko poročilo podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

Iz Tabele 12 je razvidno, da je koeficient obračanja za podjetje Eles v letu 2003 znašal 3,3 in se je v primerjavi z letom 2002 zmanjšal za 6,2%. Gibljiva sredstva so se torej v letu 2003 obračala počasneje kot leto prej, število dni vezave se je namreč skrajšalo iz 110 na 103 dni. Ta sprememba je posledica zmanjšanja povprečnih gibljivih sredstev v obravnavanem obdobju za skoraj 13% ter povečanja poslovnih prihodkov za več kot 2%. Na tako veliko razliko v

povprečnih gibljivih sredstvih vpliva precej večje stanje gibljivih sredstev v začetku leta 2002 (oziroma konec leta 2001), ko je bil Eles še kupec in prodajalec električne energije in je bilo stanje gibljivih sredstev, predvsem zaradi kartkoročnih terjatev do kupcev, precej večje (razlika je več kot 23%).

3.4. ANALIZA POSLOVNIH FUNKCIJ

Poslovanje podjetja oziroma delovni proces je sestavljen iz delnih poslovnih procesov, rečemo jim lahko tudi poslovne funkcije. Da bi poslovni proces lahko deloval racionalno, morajo racionalno delovati tudi vse poslovne funkcije (Rozman, 1996, str. 106). Temeljne poslovne funkcije so (Hočevnar, Igljučar, 1997, str. 19–20):

- kadrovska funkcija, ki skrbi za pridobivanje ustreznih zaposlenih, za njihovo usposabljanje in razvoj ter varovanje v poslovnem sistemu;
- nabavna funkcija, ki skrbi za nabavo, pripravljanje in varovanje delovnih sredstev, delovnih predmetov in tujih storitev;
- proizvodna funkcija, ki predstavlja spreminjanje delovnih predmetov pod vplivom delovne sile in delovnih sredstev v proizvode in storitve, namenjene trgu;
- prodajna funkcija, ki skrbi za razpečevanje in varovanje proizvodov in storitev tako, da najprej pridobi naročila in jih preda proizvodnji;
- finančna funkcija, ki v ožjem pomenu skrbi za ustrezen pritok finančnih sredstev, finančna funkcija v širšem smislu pa vsebuje pridobivanje, preoblikovanje in vračanje sredstev ter preoblikovanje obveznosti do virov sredstev.

Pri analizi poslovanja podjetja postajajo vse bolj moderni novi pristopi, ki poleg klasičnega, to je finančnega vidika, uvajajo tudi nove načine ocenjevanja podjetja. Eno izmed zelo pomembnih področij je prav tisto, ki se ukvarja z analizo zaposlenih. Ljudje so namreč jedro vsakega podjetja in njegove organizacije (Tavčar, 2001, str. 112) in brez njih je vsaka organizacijska oblika le mrtva in prazna lupina. V nadaljevanju zato najprej analiziram kadrovske funkcije podjetja. Temu sledi analiza finančne funkcije, ki predstavlja nekakšen povezovalni element poslovanja, saj je prisotna v vseh drugih procesih v podjetju.

3.4.1. Analiza kadrovske funkcije

Zaposleni in njihovo delo imajo praviloma velik vpliv na uspešnost poslovanja, zato je analiza zaposlenih v podjetju še kako pomembna. Delo (Rebernik, 1997, str. 219) je po svoji vsebini najpomembnejša prvina poslovnega procesa, je načrtna in vnaprej premišljena dejavnost s ciljem ustvarjanja ekonomskih dobrin. Dela v ekonomskem smislu ni brez zaposlenih. Razmerje med zaposlencem in delom opredeljujemo v dveh smereh (Turk, 1997, str. 74–75): kot sposobnost zaposlenca za določeno delo, ki praviloma z leti najprej narašča, potem pa slabi in je odvisna od nadarjenosti, izobrazbe ter poklicnih izkušenj zaposlenca; kot odnos zaposlenca do dela, na kar

vplivajo različne okoliščine (fiziološke, osebne, družbenoekonomske, psihološke), povezane z možnostjo zadovoljitve nujnih in 'višjih' življenjskih potreb.

Izobraženi in usposobljeni delavci (Welsch, 1988, str. 2), ki so v podjetju pripravljeni razvijati svoje človeške sposobnosti, so temelj konkurenčne prednosti podjetja. Za uspešnost podjetja je poleg sposobnih kadrov, ki jih je podjetju uspelo pridobiti, pomembno tudi stalno izobraževanje, zadovoljstvo posameznika glede njegove kariere in motiviranost zaposlenih.

Znanje torej postaja v svetu hitro razvijajočih se tehnologij najdragocenejša poslovna prvina in tega se zavedajo tudi v Elesu, saj je neprestano izpopolnjevanje strokovne usposobljenosti zaposlenih eden od temeljnih ciljev podjetja. Veliko pozornost v podjetju namenjajo tudi uvajanju novih tehnologij in s tem povezanemu širjenju znanja. Zaradi zakonskih sprememb in uvajanja odpiranja energetskega trga, ki je terjal tudi velike spremembe v podjetju, se je glavnina izobraževalnih procesov s klasičnih izobraževalnih oblik preusmerila v poglobljanje konkretnih strokovnih znanj. Pri tem je podjetju v pomoč lasten izobraževalni center, zaposleni se udeležujejo tudi najrazličnejših strokovnih izpopolnjevanj doma in v tujini. Velik pomen v podjetju namenjajo tudi temu, da bi z dodatnim usposabljanjem in izobraževanjem zaposlene, ki so osnovni potencial podjetja, vzpodbudili k spremenjenemu razmišljanju o vrednotah, pričakovanjih in novemu pristopu k delu. V nadaljevanju najprej analiziram število zaposlenih in strukturo zaposlenih po spolu, sledi analiza strukture zaposlenih po izobrazbi, poglavje zaključujem s prikazom bilance gibanja zaposlenih v podjetju Eles skozi obdobje 2002–2003.

3.4.1.1. Obseg in struktura zaposlenih

Pri ugotavljanju obsega zaposlenih v podjetju (Pučko, 1999, str. 66) naletimo na težavo, kateri podatek pri tem upoštevati. Kot obseg zaposlenih lahko upoštevamo število zaposlenih po kadrovski evidenci, število prisotnih v podjetju na izbrani dan ob določeni uri ali povprečno število zaposlenih v nekem obdobju, ki ga lahko izračunamo iz stanj zaposlenih ali iz števila opravljenih delovnih ur. Glede na način opazovanja zaposlenih bo ugotovljeni obseg zaposlenih v podjetju različen. Med strukturami zaposlenih lahko na primer ugotovljamo (Lipovec, 1983, str. 176) spolno strukturo, strukturo zaposlenih po izobrazbi, starosti, dolžini delovne dobe in po organizacijskih enotah.

Kadrovska politika Elesu je zadnja leta usmerjena v povečevanje učinkovitosti dela in s tem v optimiranje števila zaposlenih. To omogoča načrtna racionalizacija delovnih procesov, prekvalifikacija zaposlenih, njihova prerazporeditev in nenazadnje tudi pospešeno redno in predčasno upokojevanje delavcev, ki se jih nadomešča le v nujnih primerih. Kljub takšni kadrovski politiki se s poglobljanjem specializiranih dejavnosti in z dodelitvijo novih nalog kaže tudi potreba po zaposlovanju novih profilov. Pri tem se podjetje drži načela, da vsaka nova zaposlitev pomeni pomladitev kolektiva, izboljšanje izobrazbene strukture, poudarek pa je na zaposlovanju lastnih študentov.

Konec leta 2001 je bilo v Elesu 498 zaposlenih. Iz Tabele 13 vidimo, da je bilo v Elesu konec leta 2002 509 zaposlenih, kar je 13 delavcev več kot konec leta 2001. Med letom je sicer odšlo 16 zaposlenih; veliko le-teh je bilo potrebno nadomestiti z novimi kadri, saj so opravljali naloge, za katere ni bilo notranjih rezerv. Na novo zaposleni so bili študenti podjetja, z izjemo 10 delavcev, ki jih je moralo podjetje Eles prevzeti od podjetja EGS-RI, ki je bilo ukinjeno. V letu 2003 se je število zaposlenih zmanjšalo na 493, kar je 3,1% zmanjšanje glede na stanje 31.12.2002. Odšlo je 26 delavcev, novih zaposlitev pa je bilo 10. Tako zmanjšanje, ki je bilo tudi večje od planiranega, so v podjetju dosegli z že omenjenim pospešenim rednim in predčasnim upokojevanjem in s tem, da se upokojene delavce nadomešča z izboljšano organizacijo dela in prerazporeditvijo nalog, le v nujnih primerih z novim zaposlovanjem.

Pri analizi zaposlenih po spolu lahko vidimo, da je večina zaposlenih v podjetju moških, žensk je več kot 3-krat manj. Razmerje med moškimi in ženskami je v obeh letih podobno. Ta spolna struktura je nekako logična, glede na to, da je večina poklicev v podjetju s področja elektrotehnike. Za ženske so v podjetju rezervirani predvsem »tradicionalno« bolj ženski poklici, kot so finance, računovodstvo, plan in analize, pravna službe, odnosi z javnostmi, kadrovska služba, izobraževanje, nekaj jih je tudi v komerciali. Povprečno število zaposlenih je bilo konec leta 2003 503, kar je 1,8% manj kot konec leta 2002.

Tabela 13: Število in struktura zaposlenih po spolu v podjetju Eles v letih 2002 in 2003

Število zaposlenih	2002		2003		Indeks 03/02
	Število	%	Število	%	
Število zaposlenih na dan 31. december	509	100,0	493	100,0	96,9
moški	394	77,4	381	77,3	96,7
ženske	115	22,6	112	22,7	97,4
Povprečno število zaposlenih	512	—	503	—	98,2

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. v letih 2002 in 2003.

3.4.1.2. Izobraževanje in usposabljanje

Naložbe v znanje so naložbe v prihodnost podjetja. Ob zmanjševanju števila zaposlenih je pomen izobraževanja in usposabljanja delavcev iz leta v leto večji. V Elesu se zavedajo, da so znanje in izkušnje zaposlenih največji kapital podjetja oziroma da uspešnost poslovanja lahko zagotavljajo le s strokovnimi, visoko usposobljenimi in motiviranimi ljudmi, ki so se sposobni prilagajati novim zahtevam. Tako podjetje že nekaj let upošteva načelo, da zaposluje le mlade, visoko izobražene ljudi in jih s tem namenom tudi študenta (v letu 2003 je imel Eles 20 študentov, večino od njih na elektrotehniški fakulteti). V letu 2003 je prišlo v podjetje 10 novih delavcev, kar 7 od njih je imelo vsaj visokošolsko izobrazbo – 5 od teh z nazivom univerzitetni diplomirani inženir elektrotehnike.

V Tabeli 14 (na strani 34) prikazujem izobrazbeno strukturo zaposlenih v letih 2002 in doseženo izobrazbeno strukturo za leto 2003. Iz prikaza je razvidno, da se je delež bolj izobraženih delavcev (magisterij, visoka in višja strokovna izobrazba) v letu 2003 v primerjavi z letom prej povečal. Zmanjšal se je delež manj izobraženih delavcev. Ta premik v izobrazbeni strukturi navzgor je v Elesu nujen, nova zakonodaja namreč podjetje postavlja v povsem nov položaj, kjer se potrebujejo nova znanja, stalna rast zahtevnosti in obsega delovnih nalog pa silijo tudi same zaposlene k dodatnemu izobraževanju. Izobrazbena struktura se torej v Elesu ne izboljšuje le po zaslugi novih delavcev, ampak se dodatno izobražujejo tudi že zaposleni. Zaenkrat namreč želja po dodatnem izobraževanju v institucijah formalnega izobraževanja in izven njih ni le privilegij izbrancev, ampak je tega lahko deležen skoraj vsak, ki se za to odloči. Kako veliko je zanimanje zaposlenih za dodatno izobraževanje, nam kaže podatek, povzet iz poročil kadrovske službe o izobraževanju, da je imelo v letu 2002 75 delavcev sklenjene pogodbe za študij ob delu (15 od teh jih je študij v tem letu tudi končalo), v letu 2003 je bilo takih 74 (študij jih je končalo 14).

Tabela 14: Formalna izobrazba zaposlenih v podjetju Eles v letu 2002 in v letu 2003

Stopnja izobrazbe	2002		2003		Indeks 03/02
	Število	%	Število	%	
VIII	1	0,2	1	0,2	100,0
VII	177	34,8	177	35,9	100,0
VI	61	12,0	64	13,0	104,9
V	162	31,8	150	30,4	92,6
I-IV	108	21,2	101	20,5	93,5
Skupaj	509	100,0	493	98,6	96,9

Vir: Letno poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

V naslednji Tabeli 15 prikazujem, koliko denarja in koliko dni izobraževanja ima v povprečju na voljo delavec v podjetju Eles.

Tabela 15: Stroški (v SIT) in dnevi usposabljanja na zaposlenega v podjetju Eles v letih 2002 in 2003 in načrtovane vrednosti za leto 2003

Element	Realizacija	Plan	Realizacija	Indeks	
	2002	2003	2003	03/02	03/plan
Stroški izobraževanja skupaj (v SIT)	65.116.434	68.645.000	58.546.000	89,9	85,3
Stroški na zaposlenega (v SIT)	127.930	135.128	116.394	91,0	86,1
Število dni izobraževanja na zaposlenega	5,06	6	3,63	71,7	60,5

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

V letu 2002 se je vsak zaposleni v povprečju izobraževal več kot 4 dni, v letu 2003 se povprečno število dni izobraževanja na zaposlenega zmanjšalo za en dan. Plan izobraževanja za leto 2003 torej ni bil v celoti uresničen, saj je bilo porabljenih le 85,3% načrtovane vrednosti. Sredstva, ki jih podjetje namenja za izobraževanje so vsako leto predvidena že v gospodarskem načrtu. Tako je bilo v letu 2003 planirano 68.645 T SIT. Da znesek ni bil realiziran v celoti je posledica tega,

da so se v Elesu sredi leta odločili za varčevalne ukrepe. Razlog pa je tudi v prenapihnenosti plana, saj je razmeroma težko v začetku leta napovedati točno koliko denarja se bo za ta namen potrebovalo, tako da se zgodi tudi, da se kakšno izobraževanje načrtuje 'za vsak slučaj'.

Največ zaposlenih je obiskovalo konference in različne simpozije, seminarje s področja zakonodaje, računalniške in jezikovne tečaje, seminarje s področja usposabljanja za upravljanje energetskih naprav, telekomunikacij, seminarje s področja upravljanja s človeškimi viri in različna periodična usposabljanja.

3.4.1.3. Dinamika zaposlenih

Število zaposlenih se v podjetju zaradi različnih vzrokov stalno spreminja. Glavni pripomoček pri spremljanju in ocenjevanju dinamike zaposlenih je bilanca gibanja zaposlenih (Pučko, 1999, str. 69), ki kaže vsa povečanja in zmanjšanja števila zaposlenih v podjetju. Fluktuacija oziroma zamenjava osebja, ki je glavna oblika dinamike zaposlenih (Lipovec, 1983, str. 181), nastaja iz večih vzrokov, kot na primer: normalna zamenjava osebja zaradi upokojitve in opuščanja zaposlitve, nesreče pri delu in poklicne bolezni ter ostali dejavniki, povezani z nezadovoljstvom s pogoji dela, delom samim, odnosi in razmerami v kolektivu, ipd. Bilanco gibanja zaposlenih v podjetju Eles in vzroke za prihode in odhode prikazujem v Tabeli 16.

Tabela 16: Bilanca gibanja zaposlenih v podjetju Eles v letih 2002 in 2003

Element	2002	2003	Indeks 03/02
	Število	Število	
Število zaposlenih na dan 1. januar	498	509	102,2
Prihodi med letom	27	10	37,0
nedoločen čas	19	6	31,6
določen čas	1	1	100,0
študenti – pripravniki	6	3	50,0
ostalo	1	0	—
Odhodi med letom	16	26	162,5
sporazumno	7	4	57,1
starostna upokojitev	7	16	228,6
invalidska upokojitev	0	2	—
predčasna upokojitev	0	0	—
ostalo	2	4	200,0
Število zaposlenih na dan 31. december	509	493	96,9

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

Iz tabele vidimo, da je bilo v letu 2003 za 63% manj zaposlitev kot leto prej. Razlog za to je v omejevalni politiki, ki jo glede zaposlovanja vodi Eles. Gibanje števila zaposlenih se že več let usklajuje z dejanskimi potrebami. Pri tem se podjetje drži načela, da skuša dodatne naloge opraviti predvsem s prerazporejanjem že zaposlenih oziroma z notranjimi razpisi, z drugačno organizacijo dela in razporejanjem nalog ter z dodatnim izobraževanjem in usposabljanjem (prerazporeditvi med posameznimi dejavnostmi oziroma sektorji sta bili v letu 2002 2, v letu 2003 jih je bilo 7). Nadomeščajo se le tisti delavci, za katere ni notranjih rezerv in brez katerih ni mogoče zagotavljati nemotenega poslovanja. Na novo Eles zaposluje predvsem lastne študente, ki se že v času študija in z določitvijo tem za diplomske naloge usposabljujejo za opravljanje določenih nalog. Od novo zaposlenih je bilo v obeh letih največ takih, ki so jih zaposlili za nedoločen čas, potem pa sledijo pripravniki, ki so bili študenti podjetja. Število odhodov se je v proučevanem obdobju povečalo za več kot 60%. Razlogi za prenehanje delovnega razmerja so bili podobni tako v letu 2002 kot tudi v letu 2003. V večini primerov je šlo za starostno upokožitev, sledijo sporazumno prenehanje, invalidska upokožitev, zaposlitev za določen čas, v enem primeru tudi smrt. Podjetje ima pripravljeno tudi analizo poteka upokojevanja za naslednjih pet let, po kateri naj bi se do leta 2007 (Janjić, Skubic, Jakomin, 2003, str. 2-9) upokožilo kar 52 ljudi, kar pomeni desetino vseh sedanjih zaposlenih. Del zaposlenih pa bo oziroma je že prešel v novo nastale družbe Elektro.TK in Zavod ICES.

S pomočjo izdelane bilance gibanja zaposlenih lahko izračunamo oziroma ocenimo fluktuacijo zaposlenih v podjetju. Pri tem najpogosteje izračunavamo bruto koeficient fluktuacije, ki naj bi znašal od 8–10%. V Tabeli 17 prikazujem koeficient fluktuacije odhodov ter bruto in neto koeficient fluktuacije za podjetje Eles v obravnavanih letih.

Tabela 17: Koeficient fluktuacije za podjetje Eles v letih 2002 in 2003

Element	2002 Število	2003 Število	Indeks 03/02
1. Prišli med 1. januarjem in 31. decembrom	27	10	37
2. Odšli med 1. januarjem in 31. decembrom	16	26	163
3. Bruto število zamenjav (1+2)	43	36	84
4. Neto število zamenjav (1-2)	11	-16	-145
5. Povprečno število zaposlenih	512	503	98
Koeficient fluktuacije odhodov (v %) (2/5)	3,1	5,2	165
Bruto koeficient fluktuacije (v %) (3/5)	8,4	7,2	85
Neto koeficient fluktuacije (v %) (4/5)	2,1	-3,2	-148

Vir: Kadrovska evidenca podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. v letih 2002 in 2003.

Koeficient fluktuacije odhodov se je v letu 2003 glede na leto 2002 povečal za 65,4%. Razlog je v precej večjem številu odhodov, kar ni slabo glede na to, da vodi Eles politiko zmanjševanja števila zaposlenih. Bruto koeficient fluktuacije se je v proučevanem obdobju zmanjšal za 15%, na kar je vplivalo 16% zmanjšanje bruto števila zamenjav v primerjavi z letom 2002. Neto koeficient fluktuacije se je v letu 2003 glede na leto prej občutno znižal. Negativni predznak

kaže na trend zmanjševanja števila zaposlenih. Eles zaradi zmanjševanja števila zaposlenih ne posluje nič slabše, saj odhajajo predvsem tisti, ki gredo v pokoj. Na novo prihaja sicer manj delavcev, vendar so ti dobro izobraženi.

3.4.2. Analiza finančne funkcije

Finančna funkcija je ena izmed temeljnih poslovnih funkcij v podjetju. Od uspešnosti delovanja finančne funkcije v podjetju je odvisen tudi finančni položaj podjetja. Njena poglobitna naloga je predvsem zagotavljati plačilno sposobnost podjetja, kar pomeni stalno usklajevanje denarnih sredstev s potrebami. Finančna funkcija je v podjetju tesno povezana z drugimi funkcijami podjetja in predstavlja nekakšen povezovalni element poslovanja. Financiranje je namreč v nasprotju z drugimi fazami poslovnega procesa (Pučko, 1999, str. 126) delni proces, ki je prisoten pri odvijanju vseh drugih delnih procesov v podjetju, saj jih napaja s potrebnimi finančnimi sredstvi. Tako se v financiranju na nek način odraža celotno poslovanje podjetja, zato moramo vzroke za problemske položaje, ki jih ugotavljamo na tem področju iskati v okviru celega poslovnega procesa. Za uspešno poslovanje podjetja je potrebna dobra koordinacija med posameznimi deli poslovanja in finančnim delom. Financiranje podjetja delimo na dva velika dela (Lipovec, 1983, str. 126):

- pasivno financiranje, ki se nanaša na priskrbo finančnih virov oziroma sredstev, in
 - aktivno financiranje, ki pomeni vlaganje finančnih sredstev v druge oblike sredstev podjetja.
- Podjetje se lahko financira s kapitalom, ki ga priskrbijo lastniki, pa tudi z dolgom, ki ga podjetje pridobi od drugih pravnih ali fizičnih oseb.

3.4.2.1. Obseg in struktura obveznosti do virov sredstev

Strukturo virov financiranja prikazuje desna pasivna stran bilance stanja. Podjetje ima do virov financiranja določene obveznosti. Glede na obveznost oziroma neobveznost vračanja vloženih sredstev ločimo (Pučko, Rozman, 2000, str. 77) lastne ali nevračljive vire, pri katerih je obveznost le v dobrem gospodarjenju, in tuje ali vračljive vire. Glede na ročnost virov in obveznosti do njih ločimo dolgoročne in kratkoročne vire in obveznosti. V okviru kratkoročnih obveznosti so predvsem tekoče obveznosti iz poslovanja in kratkoročni krediti, ki v plačilo zapadejo v obdobju krajšem od leta dni. Dolgoročne obveznosti so obveznosti, ki kot celota v plačilo zapadejo v obdobju, ki je daljše od leta dni in zajemajo predvsem lastne vire in dolgoročne kredite.

Po SRS 24 (Slovenski računovodski standardi, 2002) so obveznosti do virov sredstev vsota kapitala, rezervacij, dolgoročnih oziroma kratkoročnih poslovnih in finančnih obveznosti ter pasivnih časovnih razmejitev. Kažejo nam način financiranja podjetja. Kapital (Hočevar, Igličar, 1997, str. 108–126) predstavlja lastniško financiranje podjetja. Dolgoročne rezervacije, dolgoročne in kratkoročne finančne in poslovne obveznosti pa dolžniško financiranje podjetja. V

Tabeli 18 (na strani 38) prikazujem obseg in strukturo obveznosti do virov sredstev podjetja Eles v obravnavanem obdobju in podatke tudi analiziram. Iz tabele vidimo, da se struktura obveznosti do virov sredstev v letu 2003 glede na leto 2002 ni bistveno spremenila. V obravnavanih letih je od 92–93% vseh obveznosti podjetja predstavljal kapital, ostalih 6–7% pa dolg, največ od tega kratkoročne poslovne obveznosti, to je 4,3% v letu 2003. Stanje obveznosti do virov sredstev je bilo 31. 12. 2003 za 8,6% večje kot konec leta 2002. Na tako povečanje je v največji meri vplivala sprememba v kapitalu podjetja, saj se je le-ta v obravnavanem obdobju povečal za 9,8%. V tej spremembi je zajet oblikovani dobiček v letu 2003 v višini 3.738.875 T SIT in povečanje postavke posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala za 16,2%. Največji del popravka kapitala predstavlja uskladitev naložbe v družbo Eles Gen. Poleg teh premikov v kapital pa so se dogajali tudi premiki znotraj kapitala.

Dolgoročne rezervacije so se konec leta 2003 glede na stanje konec leta 2002 povečale za 2,8%. Povečanje je namenjeno poravnavi potencialnih obveznosti, ki izhajajo iz nerešenih sodnih in upravnih sporov, v katerih je Eles tožena stranka. Skupno stanje slednjih konec leta 2003 je bilo 1.240.215 T SIT. Stanje dolgoročnih rezervacij tvorijo še sredstva v višini 191.698 T SIT in se nanašajo na dotacije za osnovna sredstva (za sofinanciranje izgradnje RTP Krško in za izgradnjo DV 2x400 kV Madžarska).

Tabela 18: Obseg (v 000 SIT) in struktura (v %) obveznosti do virov sredstev podjetja Eles na dan 31. 12. 2003 in 31. 12. 2002

Element	2003		2002		Indeks 03/02
	Vrednost	%	Vrednost	%	
1. KAPITAL	135.683.215	93,1	123.627.766	92,2	109,8
a. Osnovni kapital	42.528.795	29,2	44.485.120	33,2	95,6
b. Zakonske rezerve	543.433	0,4	372.887	0,3	145,7
c. Rezerve iz dobička	4.000.000	2,7	0	0,0	—
d. Preneseni čisti poslovni izid	1.773.290	1,2	0	0,0	—
e. Čisti poslovni izid poslovnega leta	3.551.931	2,4	7.084.862	5,3	50,1
f. Prevrednotovalni popravek kapitala	83.285.766	57,2	71.684.897	53,4	116,2
2. DOLGOROČNE REZERVACIJE	1.431.913	1,0	1.393.058	1,0	102,8
3. FINANČNE IN POSLOV. OBVEZ.	8.341.642	5,7	9.045.998	6,7	92,2
a. Dolgoročne fin. in poslovne obveznosti	1.438.493	1,0	2.538.058	1,9	56,7
1. Dolgoročne finančne obveznosti	1.170.150	0,8	2.140.696	1,6	54,7
2. Dolgoročne poslovne obveznosti	268.343	0,2	397.362	0,3	67,5
b. Kratkoročne fin. in poslovne obveznosti	6.903.149	4,7	6.507.940	4,9	106,1
1. Kratkoročne finančne obveznosti	645.534	0,4	808.656	0,6	79,8
2. Kratkoročne poslovne obveznosti	6.257.615	4,3	5.699.284	4,2	109,8
4. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	243.721	0,2	56.366	0,0	432,4
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV SKUPAJ (1+2+3+4)	145.700.491	100	134.123.188	100	108,6

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

Dolgoročne finančne obveznosti, ki so bile v preteklih letih prejete za financiranje opredmetenih osnovnih sredstev, so se zmanjšale za 45,3%, saj je Eles v letu 2003 predčasno odplačal tri dolgoročne kredite in se ni dodatno zadolževal. Vse kratkoročne finančne obveznosti temeljijo na sklenjenih pogodbah s poslovnimi bankami. Vsa prejeta dolgoročna posojila, s tem pa tudi tekoči del dolgoročnih posojil, so zavarovana z blanco menicami. Dolgoročne poslovne obveznosti izkazujejo konec leta 2003 za 32,5% manjše obveznosti kot konec leta 2002. Obveznosti so se zmanjšale za odplačilo posojila in za prenos dela posojila na kratkoročne obveznosti.

Kratkoročne finančne obveznosti konec leta 2003 izkazujejo stanje dolgoročnih obveznosti, ki so zapadle v plačilo v letu 2004. V primerjavi s stanjem konec leta 2002 so se zmanjšale za 20,2%. Kratkoročne poslovne obveznosti so se v obravnavanem obdobju povečale za 9,8%. Najbolj so se med njimi povečale obveznosti do dobaviteljev za osnovna sredstva, stanja ostalih kratkoročnih poslovnih obveznosti pa se ne razlikujejo bistveno od stanja konec leta 2002. Ker Eles velja za rednega plačnika, dobavitelji za osnovna in obratna sredstva ter tudi dobavitelji energije, doslej niso zahtevali zavarovanj plačila. Izdane so bile le blanco menice dobaviteljem za obvezni odkup električne energije.

Pasivne časovne razmejitve izkazujejo visok indeks povečanja zaradi vnaprej vračunanih stroškov, glavnilno predstavljajo obveznosti iz naslova nadomestil za uporabo stavbnih zemljišč za pretekla leta.

3.4.2.2. Stopnja lastniškosti in stopnja dolžniškosti financiranja

Podjetje je finančno varnejše (Lipovec, 1983, str. 245–246), če ima v celotnih virih sredstev večji delež trajnega kapitala od tujih virov. Praktično pravilo pravi, da naj bi bilo deleža tujih virov največ 50 odstotkov, kar pomeni, da bi kapital pokrival vse tuje vire. Razlog za tako strukturo virov je v tem, da je tako tuja naložba varnejša, kot tudi v tem, da prevelik delež tujih virov lahko okrni samostojnost podjetja. Le-to lahko zaradi izplačila visokih obresti in vračanja kreditov zaide v likvidnostne težave. V Slovenskih računovodskih standardih je razmerje med kapitalom (dolgovi) in obveznostmi do virov sredstev poimenovano kot stopnja lastniškosti (dolžniškosti) financiranja. Z njima ocenjujemo strukturo virov financiranja.

Kazalec deleža kapitala v financiranju pove, kakšen delež predstavlja kapital v obveznostih do virov sredstev, torej v pasivi podjetja. Posojilodajalci lahko z velikostjo tega kazalca presodijo tveganje za vrnitev posojila, z njihovega zornega kota je torej boljše, da je ta kazalec čim večji. Lastnikom prevelik kazalec ne ustreza, za nekatere stvari je namreč dobro tudi, da se podjetje financira z dolgom (npr. obresti od kredita zmanjšujejo davčno osnovo). Strukturo virov financiranja ocenjujemo tudi z razmerjem med dolgovi in obveznostmi do virov sredstev. Med dolgove zajemamo dolgoročne rezervacije, finančne in poslovne obveznosti ter pasivne časovne razmejitve. Posojilodajalci si želijo čim manjšo vrednost tega kazalca, lastniki pa ravno pravi delež doložijo. Seveda lahko stanje financiranja ocenjujemo še z drugimi kazalniki, ki jih navajajo Slovenski računovodski standardi, kot na primer s stopnjo osnovnosti kapitala, kjer ocenjujemo

razmerje med osnovnim kapitalom in kapitalom v celoti. Potem je tu koeficient dolgovno-kapitalskega razmerja, že samo ime pove, da ocenjujemo razmerje med dolgovi in kapitalom, ta kazalnik nam na nek način kaže tudi na plačilno sposobnost podjetja. Zanimiv kazalnik je tudi koeficient dolgoročnosti financiranja, kjer ocenjujemo razmerje med kapitalom in dolgoročnimi dolgovi nasproti obveznostim do virov sredstev, in kaže na delež dolgoročnega financiranja.

V nadaljevanju v Tabeli 19 izračunavam le dva izmed kazalnikov stanja financiranja oziroma vlaganja v podjetje, in sicer že prej opisani stopnji lastniškosti ter dolžniškosti financiranja. Stopnja lastniškosti financiranja je v letu 2003 znašala 93,1% in se je glede na leto prej povečala za približno 1%. Povečanje tega kazalca je pogojeno s povečanjem kapitala glede na primerjano leto za 9,8% in nekoliko manjšim povečanjem obveznosti do virov sredstev. Stopnja dolžniškosti kaže ravno obratno situacijo; v letu 2003 je znašala 6,9% in se je glede na predhodno leto zaradi odplačila dolgoročnih kreditov zmanjšala za 12,1%. Iz izračunanih kazalnikov je mogoče razbrati, da se je v strukturi obveznosti do virov sredstev oziroma v strukturi financiranja delež kapitala povečal, medtem ko se je delež dolgov zmanjšal. Glavnina sredstev se je torej financirala iz lastnih virov, iz tujih virov se je v letu 2003 financiralo le 6,9% sredstev. Iz tega lahko sklepamo, da podjetje vodi varno politiko oziroma da vodi politiko minimalnega finančnega tveganja.

Tabela 19: Izračun stopenj lastniškosti in dolžniškosti financiranja za podjetje Eles v letih 2002 in 2003

Element	2003	2002	Indeks 03/02
	Vrednost	Vrednost	
1. Kapital (v 000 SIT)	135.683.215	123.627.766	109,8
2. Dolgovi (v 000 SIT)	10.017.276	10.495.422	95,4
3. Skupaj obveznosti do virov sredstev (v 000 SIT)	145.700.491	134.123.188	108,6
Stopnja lastniškosti financiranja (v %) (1/3)	93,1	92,2	101,0
Stopnja dolžniškosti financiranja (v %) (2/3)	6,9	7,8	87,9

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

3.4.2.3. Plačilna sposobnost

Sposobnost poravnavanja svojih obveznosti ob roku zapadlosti imenujemo plačilna sposobnost podjetja, ki mora zato razpolagati z ustreznimi likvidnimi sredstvi. Plačilna sposobnost podjetja ali likvidnost je najosnovnejši pogoj uspešnosti poslovanja podjetja. Pomembno je, da ima podjetje primerno sestavo gibljivih sredstev, saj s primerno dinamiko spreminjanja le-teh v denarno obliko pravočasno poravnava svoje obveznosti (Rebernik, 1997, str. 267–268). Pri kazalnikih plačilne sposobnosti primerjamo posamezne postavke sredstev s posameznimi postavkami obveznosti do virov sredstev. Ti kazalniki torej izhajajo iz vodoravne analize bilance stanja. Poznamo več kazalnikov, s katerimi merimo plačilno sposobnost podjetja. Njihovo poimenovanje povzemam po SRS 29 (Slovenski računovodski standardi, 2002): koeficient

neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti (hitri koeficient), koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti (pospešeni koeficient) in koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti (kratkoročni koeficient).

Hitri koeficient kaže na trenutno plačilno sposobnost podjetja. Pove nam, koliko kratkoročnih obveznosti bi podjetje na določen dan lahko pokrilo s svojimi najbolj likvidnimi sredstvi (denar na TRR, v blagajni, vrednostni papirji). Optimalna velikost kazalca je odvisna od rokov zapadlosti kratkoročnih obveznosti pa tudi od dejavnosti podjetja oziroma krogotoka gibljivih sredstev. Pri večji hitrosti potrebuje podjetje manj denarnih sredstev in obratno. Vrednost hitrega koeficienta bi morala biti najmanj 0,1, optimalno 0,5. Podjetje mora skrbeti, da vrednost kazalca trenutne plačilne sposobnosti ne bi bila prevelika, saj bi lahko najbolj likvidna sredstva donosneje naložilo, niti ne premajhna, saj bi se s tem moralo podjetje dodatno zadolževati, odlagati plačila dobaviteljem in drugim upnikom ter prevzeti vse posledice nelikvidnosti. Večja ko je vrednost tega kazalnika, večja je trenutna likvidnost podjetja. Pospešeni koeficient je merilec tekoče plačilne sposobnosti. Pove nam, ali je podjetje sposobno v celoti pokriti vse kratkoročne obveznosti z likvidnimi sredstvi in kratkoročnimi terjatvami iz poslovanja. Vrednost pospešenega koeficienta naj bi bila vsaj 1, da bi bilo podjetje likvidno. Kratkoročni koeficient izraža pokritost kratkoročnih sredstev s kratkoročnimi obveznostmi in kaže na sposobnost podjetja, da pokrije svoje obveznosti ob njihovi dospelosti. Z zviševanjem koeficienta se zvišuje tudi likvidnost podjetja. Kot kratkoročna sredstva so upoštevane zaloge, kratkoročne terjatve iz poslovanja, kratkoročne finančne naložbe in denarna sredstva. Kratkoročne obveznosti so poslovne in finančne obveznosti, ki zapadejo v plačilo v roku, ki je krajši od enega leta. Optimalna vrednost kazalca je okoli 2. Če bi bil kazalec manjši od ena, bi to pomenilo, da ima podjetje težave s plačilno sposobnostjo. Izračun omenjenih kazalnikov prikazujem v Tabeli 20.

Tabela 20: Kazalniki plačilne sposobnosti podjetja Eles v letih 2002 in 2003

Element	2003	2002	Indeks 03/02
	Vrednost	Vrednost	
1. Kratkoročna sredstva (v 000 SIT)	12.804.807	12.451.566	102,84
2. Kratkoročne obveznosti (v 000 SIT)	6.903.149	6.507.940	106,07
3. Kratkoročne terjatve (v 000 SIT)	6.655.516	7.340.576	90,67
4. Likvidna sredstva (v 000 SIT)	1.071.411	3.650.494	29,35
Hitri koeficient (v %) (4/2)	0,16	0,56	27,67
Pospešeni koeficient (v %) ((3+4)/2)	1,12	1,69	66,28
Kratkoročni koeficient (v %) (1/2)	1,85	1,91	96,95

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

Iz tabele vidimo, da izračunani kazalniki v obeh letih bolj ali manj dosegajo priporočene vrednosti, se je pa razmerje med terjatvami in obveznostmi v obravnavanem obdobju poslabšalo. Hitri koeficient, ki nam kaže na trenutno plačilno sposobnost podjetja in ki izračunava odnos med denarjem in kratkoročnimi obveznostmi, se je v letu 2003 glede na predhodno leto zmanjšal za več kot 70%, kar je posledica zmanjšanja postavke likvidnih sredstev zaradi prenosa le-teh na vezane depozite (Tabela 11 na strani 29). Podjetje jih je torej v letu 2003 donosneje naložilo.

Pospešeni koeficient kaže tekočo plačilno sposobnost podjetja in poleg likvidnih sredstev vključuje še kratkoročne terjatve. V letu 2003 se je v primerjavi z letom 2002 pospešeni koeficient zmanjšal za 33,72%, kar je posledica manjših likvidnih sredstev in kratkoročnih terjatev iz poslovanja, vendar je v obeh letih dosegel oziroma presegel priporočeno vrednost, kar kaže na to, da je Eles tekoče plačilno sposoben. Kratkoročni koeficient oziroma koeficient neposredne pokritosti, ki kaže na splošno plačilno sposobnost, nam pove, da podjetje nima težav s plačilno sposobnostjo, saj je v obeh letih blizu priporočljive meje 2, čeprav se je v letu 2003 glede na leto 2002 to razmerje nekoliko poslabšalo.

3.4.2.4. Finančna stabilnost

Sposobnost poravnavanja vseh dolgov in vrnitev vloženega kapitala lastnikom ob morebitnem prenehanju delovanja podjetja imenujemo finančna stabilnost podjetja. Ravno tako kot plačilno sposobnost tudi finančno stabilnost merimo s kazalniki vodoravnega finančnega ustroja. Finančno stabilnost (Pučko, 1999, str. 137; Lipovec, 1983, str. 254–255) torej merimo z razmerjem med dolgoročnimi viri in dolgoročnimi sredstvi in višje ko je to razmerje, večja je finančna trdnost oziroma stabilnost podjetja. Če hoče podjetje finančno stabilno poslovati, mora biti vrednost količnika finančne stabilnosti okoli 1. Če je vrednost količnika pod 1, bo imelo podjetje pri ohranjanju svoje likvidnosti najverjetneje težave, ker del dolgoročno vezanih sredstev financira s kratkoročnimi viri. Če pa vrednost količnika presega 1, to pomeni, da ima podjetje prevelike dolgoročne vire sredstev, kar je praviloma nesmotrno in tvegano. V Tabeli 21 izračunavam kazalnike finančne stabilnosti za podjetje Eles v letih 2003 in 2002 in rezultate tudi medsebojno primerjam.

Tabela 21: Kazalniki finančne stabilnosti podjetja Eles v letih 2002 in 2003

Element	2003	2002	Indeks 03/02
	Vrednost	Vrednost	
1. Kapital (v 000 SIT)	135.683.215	123.627.766	109,8
2. Dolgoročni viri (kapital + dolg. obvez. + dolg. rez.) (v 000 SIT)	138.553.621	127.558.882	108,6
3. Osnovna sredstva po neodpisani vrednosti (v 000 SIT)	61.345.634	62.890.796	97,5
4. Dolgoročna sredstva (stalna sred. + dolg. pos. terj.) (v 000 SIT)	132.868.413	121.651.436	109,2
5. Dolgoročna sredstva + zaloge (v 000 SIT)	133.133.950	122.252.363	108,9
Kapitalska pokritost osnovnih sredstev (1/3)	2,212	1,966	112,5
Kapitalska pokritost dolgoročnih sredstev (1/4)	1,021	1,016	100,5
Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev (2/4)	1,043	1,049	99,4
Dolgoročna pokritost dolgoročnih sredstev in zalog (2/5)	1,041	1,043	99,7

Vir: Bilanca stanja podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.

V tabeli lahko vidimo, da se je najbolj povečala kapitalska pokritost osnovnih sredstev, in sicer za 12,5%. Vzrok za to je v 9,8-odstotnem povečanju kapitala v letu 2003 glede na predhodno leto. V letu 2003 se je rahlo izboljšal kazalnik, ki kaže na sposobnost podjetja, da svoje

poslovanje financira samo brez tujih finančnih sredstev. Vzrok za le rahel premik navzgor, to je 0,5%, oziroma za to, da se razmerje med kapitalom in dolgoročnimi sredstvi ohranja, je v hkratnem povečanju obeh kategorij, ki sta se v obravnavanem letu glede na primerjano leto povečali za 14 oziroma 15%. Razmerje pri drugih dveh kazalnikih se je nekoliko poslabšalo, vendar njihova vrednost še vedno ostaja večja od ena. Izračunani kazalniki finančne stabilnosti kažejo na dobro pokritost sredstev s pripadajočimi viri, vsi kazalniki so namreč dosegli oziroma presegli vrednost 1. Za podjetje Eles lahko torej z gotovostjo trdimo, da je finančno stabilno

3.5. UGOTOVLJENE PREDNOSTI IN SLABOSTI V POSLOVANJU PODJETJA ELES

Omrežnina oziroma cena za uporabo prenosnega omrežja je ključni poslovni element podjetja Eles. Pomeni sredstva za opravljanje reguliranih dejavnosti in tudi sredstva potrebna za razvoj prenosnega omrežja. Prav veliko na tem področju samo podjetje ne more storiti. Eles je namreč kot prenosno podjetje vpeto v elektroenergetsko verigo in opravlja infrastrukturno dejavnost. Kot tako je pri svojem poslovanju vezano na Energetski zakon in iz njega izhajajoče pravilnike, uredbe in sklepe. Regulatorno telo, ki določa višino cene za uporabo prenosnega omrežja in ki določa tudi kriterije za upravičenost stroškov delovanja in vzdrževanja, je Agencija za energijo RS. Namen, lahko rečemo, ekonomskega reguliranja je v doseganju takšnega prihodka, ki bo prenosnemu podjetju omogočil potrebno raven vzdrževanja in naložb, ne dopušča pa neupravičenih dobičkov, to je na primer takih, ki bi izhajali iz odlaganja investicij. Iz vsega tega sledi, da Eles na prihodkovni strani pravzaprav nima maneverskega prostora, v katerem bi lahko sam neposredno bistveno vplival na večje prihodke. Tako je njegov vpliv na višino poslovnega izida največji skozi zniževanje stroškov, kar je njegova zelo pomembna naloga oziroma ena izmed temeljnih usmeritev podjetja. Iz analize odhodkov oziroma iz analize poslovnega izida (Tabela 2 na strani 18 in Tabela 3 na strani 19) vidimo, da je Eles to nalogo, v letu 2003 v primerjavi z letom 2002, dobro opravil. Glede na zahteve lastnika pa bo podjetje tudi v bodoče težilo k zniževanju tistih stroškov na katere ima seveda vpliv.

Kot pomemben poslovni uspeh obravnavanega obdobja, podjetje Eles lahko šteje tudi zmanjševanje dolgoročne zadolženosti. Podjetje se namreč v tem obdobju, kljub precejšnjim naložbam v osnovna sredstva in v odvisne družbe, ni dodatno zadolževalo, temveč je dolgoročno zadolženost celo pospešeno zmanjšalo.

Eden ključnih dejavnikov uspeha podjetja so prav gotovo zaposleni in njihova znanja. Uspešna podjetja so tista, ki veliko vlagajo v razvoj kadrov. Podjetje Eles se rado pohvali, da so zaposleni njegov zaščitni znak. S svojim znanjem in izkušnjami posebljajo podjetje in opravljajo zelo širok spekter dela, od visoko strokovnega do uslug na področju administracije v najširšem pomenu te besede. Z neprestanim izobraževanjem delavcem tudi omogoča solidno kariero in tako prav gotovo izboljšuje osebno zadovoljstvo zaposlenih. Vseeno menim, da ni nič tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše. Prav na tem področju ima namreč Eles še kar nekaj rezerve. S tem mislim na to, da če želimo zares dobro gospodariti s človeškim kapitalom, ga moramo predvsem dobro poznati. In če želimo nekoga zares dobro poznati, je treba poiskati način, kako

to doseči. Ta način, ki ga je Eles že začel udeleževati, a ga žal ni izpeljal do konca, so letni razgovori z zaposlenimi. Iskanje obetavnih ljudi in odkrivanje problemskih situacij je v prvi vrsti naloga neposrednih vodij, saj so ti s svojimi sodelavci v najtesnejših odnosih, pri tem pa morajo biti podprti s posebno strokovno službo za karierni razvoj zaposlenih. Mogoče je razlog za zastoj prav v tem, da je bila to v prvi vrsti naloga neposrednih vodij in da s strani strokovnjakov v podjetju, niso dobili zadostne podpore. Bolj ali manj so bili prepuščeni samim sebi in svojemu prirojenemu občutku za delo z ljudmi. Opravljanje tako zahtevne naloge, kljub opravljenemu izobraževanju na tem področju (le-to je bilo po mojem mnenju prekratko) namreč ni enostavno. Po drugi strani pa je bil zaviralni faktor tudi odpor zaposlenih do teh razgovorov. Tako podjetje na tem področju čaka še veliko dela in šele ko bo večina zaposlenih (tako vodij kot njihovih podrejenih) prepričana, da je posebna skrb za ljudi utemeljena in koristna, lahko pričakujemo, da bo stvar delovala.

SKLEP

Prenosna dejavnost je v svoji osemdesetletni zgodovini prešla skozi številne organizacijske oblike. Doslej največja se je zgodila po sprejetju Energetskega zakona septembra leta 1999. Ta je temeljito spremenil vlogo prenosnega podjetja. V preteklosti edini kupec in prodajalec, uvoznik in izvoznik električne energije se je preoblikoval v izvajalca dveh GJS, in sicer prenos električne energije in upravljanje prenosnega omrežja. Z zakonom mu je bila zaupana tudi vloga organizatorja trga, ki jo izvaja preko hčerinske družbe Borzen. V letih 2002 in 2003 je v okviru Eles, poleg obeh GJS, delovala še dejavnost telekomunikacij, izobraževalni center ter uprava in upravne službe. V letu 2004 in 2005 je zaradi dopolnitev zakona prišlo do novih sprememb. Tržne dejavnosti so po novem izločene iz Eles, GJS UPO in GJS PEE pa sta z letošnjim letom združeni v eno samo, in sicer GJS Sistemski operater prenosnega omrežja.

Eles si je v letu 2002 in 2003 zastavil vrsto ciljev, ki pa so bili vsi podrejeni glavnemu, to je, zagotoviti zanesljivo in kakovostno oskrbo z električno energijo vseh odjemalcev v Sloveniji. To nalogo je Eles v obeh letih dobro opravil, saj dobava z električno energijo ni bila nikoli ogrožena. Kljub izrednim vremenskim razmeram (dolgo sušno obdobje ter s tem povezana manjša proizvodnja in večja raba) in razmeram v sosednjih elektroenergetskih sistemih, je podjetje ves čas zagotavljalo kakovostno in nemoteno oskrbo z električno energijo

Podjetje Eles je poslovno leto 2003 sklenilo z zelo dobrimi poslovnimi rezultati, saj je uspešno uresničilo skoraj vse zastavljene načrte. Uresničen poslovni izid v letu 2003 je bil več kot petkrat večji od načrtovanega. Vzroki za to so bili v večjih prenesenih količinah električne energije od načrtovanih, višjih cenah električne energije na trgu kot so bile načrtovane in v dodatnih prihodkih iz naslova mehanizma čezmejnega tarifiranja. Eles je bil v letu 2003 (v primerjavi z letom 2002) uspešen predvsem pri omejevanju in obvladovanju stroškov, saj so se v obravnavanem obdobju zmanjšali za 10,6 %.

Analiza s kazalniki uspešnosti potrjuje že prej ugotovljeno dejstvo, da je podjetje v letu 2003 poslovalo uspešno. Vpliv neposlovnih dejavnikov, to je izrednih prihodkov v letu 2002, pa je bil tako velik, da vsi kazalniki uspešnosti (z izjemo kazalnika poslovne gospodarnosti) kažejo na večjo uspešnost poslovanja v letu 2002 v primerjavi z letom 2003.

Analiza sredstev nam je pokazala, da so večino sredstev v obravnavanem obdobju predstavljala stalna sredstva podjetja. Z analizo bilance stanja za leto 2003 in 2002 sem ugotovila, da se je delež le-teh, v primerjavi z letom prej, še povečal. Povečanje gre v veliki meri na račun porasta dolgoročnih finančnih naložb, ki so se v letu 2003 glede na predhodno leto povečale za 24,8%. Glavnino tega povečanja je predstavljala uskladitev naložbe v Eles Gen s kapitalom Nuklearne elektrarne Krško v višini 12.845 mio SIT. Gibljiva sredstva, ki so v strukturi celotnih sredstev v obravnavanem obdobju predstavljala približno 9% so se v letu 2003 glede na leto 2002 tudi povečala. Razlog za to je bil v povečanju kratkoročnih finančnih naložb zaradi ugodne likvidnostne situacije, kjer je Eles prosta denarna sredstva kratkoročno vezal kot depozite pri poslovnih bankah.

Pri analizi poslovnih funkcij sem se odločila za analizo le dveh, finančne in kadrovske funkcije. Obe imata v podjetju pomemben položaj, saj na nek način povezujeta dele podjetja med seboj. Povedano na kratko, Eles je finančno zelo zdravo podjetje, ki mu je v letu 2003 uspelo zmanjšati dolgoročno zadolženost. Eles je bil uspešen tudi pri izpolnjevanju restriktivne politike zaposlovanja, tako da je bilo število zaposlenih konec leta 2003 493, kar je bilo za dobre 3% manj kot leto prej. Nenehno pa se zvišuje tudi raven strokovne izobrazbe zaposlenih, tako, da je bilo konec leta 2003 v podjetju že 49% zaposlenih z višjo ali visokošolsko izobrazbo.

Leto 2002 in leto 2003 sta bili za Eles poslovno uspešni leti in kot kaže bo tako tudi v bodoče. Glede na ambiciozni desetletni razvojni načrt prenosnega omrežja bo Eles v prihodnjih letih potreboval veliko denarja, ki pa ga brez lastnih sredstev ne bo mogel dobiti na trgu. Prav zato naj bi Eles v prihodnje ustvarjene presežke namenjal v rezervni sklad, vendar tu Eles nima zadnje besede, končna je namreč v rokah lastnika.

LITERATURA

1. Hočevar Marko, Igličar Sandi, Zaman Maja: Osnove računovodstva. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 469 str.
2. Hočevar Marko, Igličar Aleksander: Računovodstvo za managerje. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1997. 423 str.
3. Hrovatin Nevenka: Problematika določanja cen v naravnomonopolnih javnostoritvenih panogah. Slovenska ekonomska revija, Ljubljana, 45(1994), 5, str. 434–451.
4. Janjić Brane, Skubic Minka, Jakomin Miro, Ali nas je v elektrogospodarstvu res preveč?. Naš stik, Ljubljana, januar 2003, str. 2–9.
5. Jevšenak Milan: Stroški mednarodnih tranzitov so končno ukinjeni. Naš stik, Ljubljana, marec 2002, str. 17.
6. Koprivnikar Jože: Agencija si želi sodelovati z reguliranimi podjetji. Naš stik, Ljubljana, februar 2002, str. 21-22.
7. Lipovec Filip: Analiza in planiranje poslovanja. Ljubljana : ČGP Delo–Gospodarski vestnik, 1983. 401 str.
8. Mansfield Edwin: Managerial economics. New York, London : W.W. Norton&Co., inc., 1993. 648 str.
9. Melavc Dane, Turk Ivan: Uvod v računovodstvo. Ljubljana : Moderna organizacija, 1994. 492 str.
10. Pearce A. John, Robinson B. Richard: Strategic Management: Formulation, Implementation, and Control. Burr Ridge : Irwin, 1994. 935 str.
11. Pučko Danijel: Analiza in načrtovanje poslovanja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 196 str.
12. Pučko Danijel: Analiza poslovanja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 289 str.
13. Pučko Danijel, Rozman Rudi: Ekonomika in organizacija podjetja. 1. knjiga: Ekonomika podjetja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2000. 344 str.
14. Rebernik Miroslav: Ekonomika podjetja. 3., dopolnjena izdaja. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1997. 445 str.
15. Recer Janko, Skubin Gorazd: Organizator trga kot nov subjekt v EES Slovenije. Peta konferenca slovenskih energetikov: Zbornik referatov SLOKO CIGRE. Bled : Društvo SLOKO CIGRE, 2001, str. 39/57-39/62.
16. Rejc Adriana, Lahovnik Matej: Priročnik za ekonomiko podjetja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1998. 118 str.
17. Rozman Rudi: Izdelava analitičnega modela (kot sistema) za podporo odločanju. Zbornik referatov strokovnega posvetovanja o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije. Portorož : Zveza ekonomistov Slovenije, 1996, str. 101–111.
18. Tavčar Mitja: Management spreminjanja: skrajnosti ali razsežnosti? Zbornik referatov 2. znanstvenega posvetovanja o organizaciji, Spreminjanje organizacije in vloga ter ravnanje z znanjem (Knowledge Management). Brdo pri Kranju : Zveza organizatorjev Slovenije, 2001, str. 112–119.
19. Turk Ivan: Uvod v ekonomiko gospodarske družbe. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 1997. 330 str.

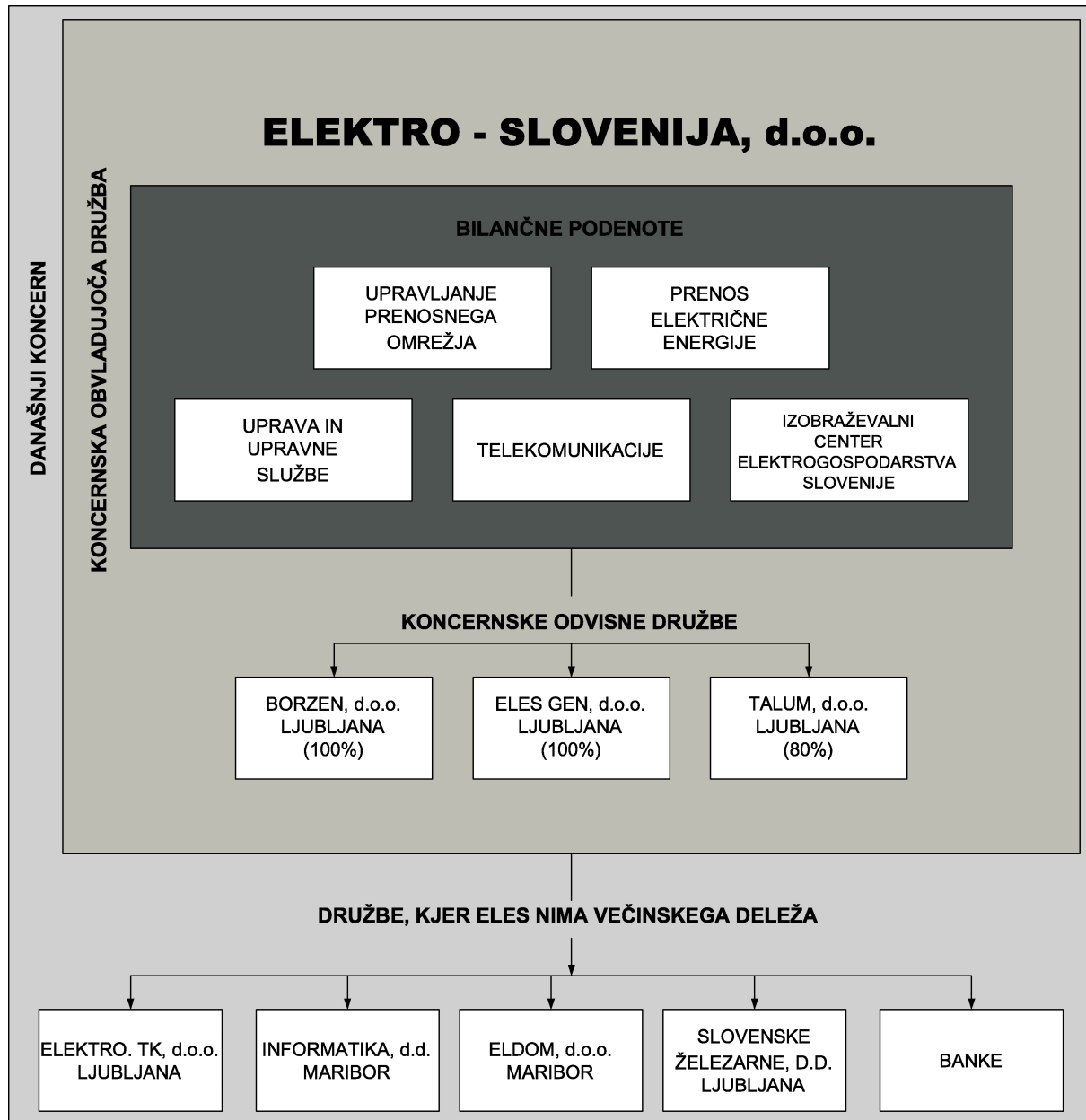
20. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 1999. 841 str.
21. Welsch A. Glenn: Budgeting: Profit Planning and Control. New Jersey : Prentice-Hall, 1988. 661 str.
22. White I. Gerald: The Analysis and Use of Financial Statements. New York : John Wiley & Sons, 1994. 1198 str.
23. Žnidaršič–Kranjc Alenka: Ekonomika podjetja. Postojna : Dej, 1995. 272 str.

VIRI

1. Agencija za energijo Republike Slovenije. [URL:<http://www.agen-rs.si/>], 30.04.2005.
2. Borzen. [URL:<http://www.borzen.si/>], 30.04.2005.
3. Energetski zakon (Uradni list RS, št. 79/99, 8/00).
4. Gospodarski načrt Elektro – Slovenija d. o. o. za leto 2003.
5. Holding slovenskih elektrarn. [URL:<http://www.hse.si/>], 30.04.2005.
6. Kadrovske evidence Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.
7. Letno poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. za leti 2002 in 2003.
8. Pravilnik o določitvi cen za uporabo elektroenergetskih omrežij in kriterijih za upravičenost stroškov (Uradni list RS, št. 30/01, 103/01 in 48/02).
9. Računovodsko poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. za leto 2003.
10. Sklep o določitvi upravljalca prenosnega omrežja (Uradni list RS, št. 54/2000).
11. Slovenski računovodski standardi 2002 (Uradni list RS, št. 107/2001).
12. Statistični urad Republike Slovenije [URL:<http://www.stat.si/>], 18.05.2005.
13. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe organiziranje trga električne energije (Uradni list RS, 54/2000).
14. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe prenos električne energije in upravljanje prenosnega omrežja (Uradni list RS, št. 54/00).
15. Uredba o načinu izvajanja gospodarske javne službe sistemski operater prenosnega omrežja (Uradni list RS, št. 114/2004).

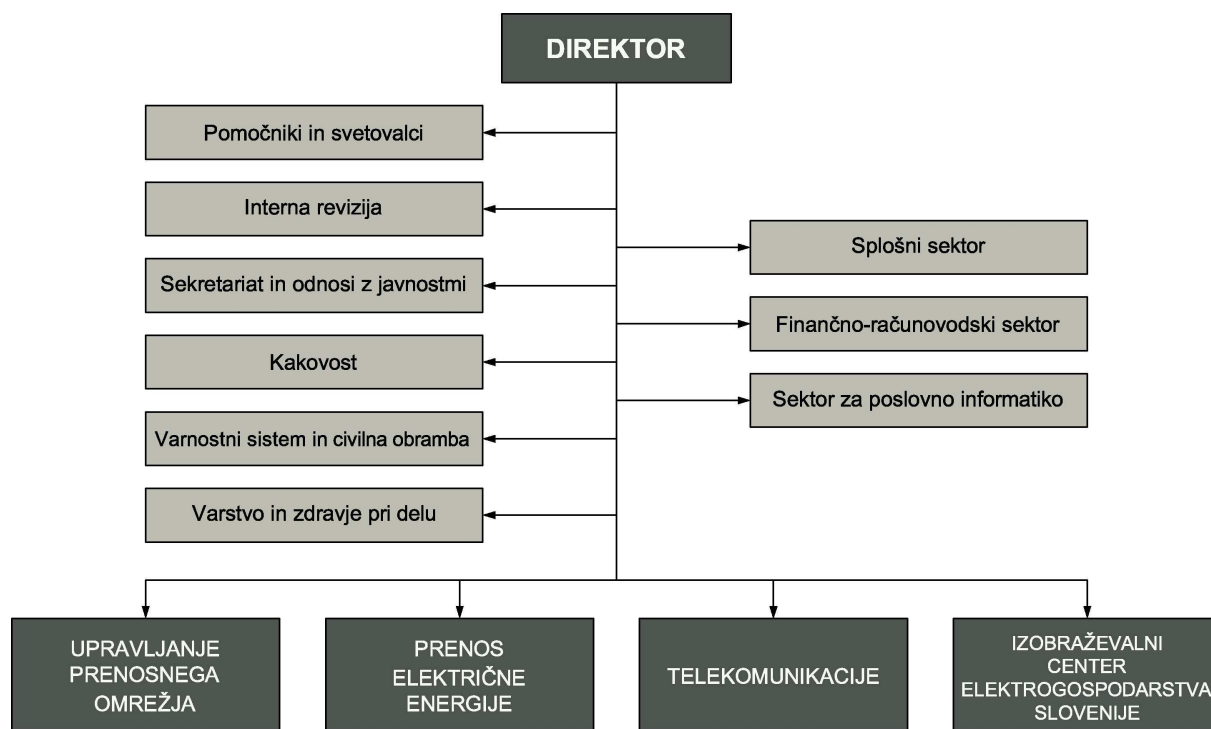
PRILOGE

Priloga 1: Shema obvladujoče koncernske družbe v letih 2002 in 2003

Vir: Letno poročilo podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leto 2002.

Priloga 2: Makroorganizacijska shema Elektro – Slovenija d. o. o.

Vir: Letno poročilo podjetja Elektro – Slovenija d. o. o. za leto 2002.

Priloga 3: Podatki iz izkazov poslovnega izida podjetja Eles v letu 2002, GN 2003 in v letu 2003, v tekočih in stalnih cenah (v 000 SIT)

Elementi		2002		2003	GN 2003
		Tekoče cene	Stalne cene	Stalne cene	Stalne cene
1.	Čisti prihodki od prodaje:	39.770.811	41.997.976	40.939.914	37.188.490
	iz naslova uporabe prenosnega omrežja	27.880.714	29.442.034	29.296.591	28.638.800
	iz naslova prodaje prednostnega dispečiranja	5.471.266	5.777.657	7.694.702	6.477.100
	iz naslova tranzita in prenosa el. energije	2.075.752	2.191.994	1.539.294	924.000
	drugih prihodkov iz električne energije	2.093.184	2.210.402	1.140.307	0
	prodaja storitev dejavnosti Eles	2.249.895	2.375.889	1.269.020	1.148.590
2.	Drugi poslovni prihodki	523.883	553.220	245.878	284.919
3.	POSLOVNI PRIHODKI	40.294.694	42.551.197	41.185.792	37.473.409
4.	Nabavna vred. prodanega materiala in blaga	15.650.899	16.527.349	15.628.547	15.555.700
	prednostno dispečiranje	15.650.899	16.527.349	15.628.547	15.555.700
	Stroški materiala in storitev	14.300.932	15.101.784	12.992.023	12.623.737
	sistemske storitve	6.836.059	7.218.878	6.803.086	6.839.900
	stroški nakupa za izgube	1.496.021	1.579.798	1.597.709	1.821.400
	stroški HE Golica	93.192	98.411	103.061	93.800
	stroški institucij AE in Borzen	703.762	743.173	773.396	789.100
	drugi stroški iz električne energije	1.940.835	2.049.522	913.987	0
	investicijsko vzdrževanje	1.001.795	1.057.896	500.585	815.900
	zavarovalne premije	71.485	75.488	76.612	74.003
	drugi stroški storitev	1.951.365	2.060.641	1.978.562	2.002.256
	drugi stroški materiala	206.418	217.977	245.025	187.378
5.	Stroški dela	3.128.769	3.303.980	3.431.558	3.436.449
	stroški plač	2.158.466	2.279.340	2.426.085	2.462.761
	drugi stroški dela	970.303	1.024.640	1.005.473	973.688
6.	Odpisi vrednosti	5.271.362	5.566.558	4.841.357	4.862.910
	amortizacija	4.556.683	4.811.857	4.757.654	4.862.910
	prevrednotovalni poslovni odh. pri osn. sred.	714.679	754.701	83.703	0
7.	Drugi poslovni odhodki	1.240.414	1.309.877	640.026	130.976
	dajatve neodvisne od dobička	77.372	81.705	491.055	104.698
	drugi stroški poslovanja	1.163.042	1.228.172	148.971	26.278
8.	POSLOVNI ODHODKI	39.592.376	41.809.549	37.533.511	36.609.772
	drugi finančni prihodki iz deležev	10.687	11.285	16.725	0
	finančni prihodki iz obresti	386.887	408.553	360.869	100.000
	fin. prihodki iz terjatev in prevrednot. fin.prih.	259.946	274.503	37.410	0
9.	FINANČNI PRIHODKI	657.520	694.341	415.004	100.000
	Finančni odhodki				
	prevrednotevalni finančni odhodki	53.996	57.020	15.819	0
	finančni odhodki za obresti	463.233	489.174	319.592	263.194
	finančni odhodki iz obveznosti	1	1	8.858	0
10.	FINANČNI ODHODKI	517.230	546.195	344.269	263.194
11.	ČISTI POSL. IZID IZ REDNEGA DEL.	842.610		3.723.014	700.443
12.	IZREDNI PRIHODKI	6.321.693	6.675.708	15.861	0
13.	IZREDNI ODHODKI	34.524	36.457	0	0
14.	PRIHODKI SKUPAJ	47.273.908	49.921.247	41.616.658	37.573.409
15.	ODHODKI SKUPAJ	40.144.128	42.392.199	37.877.783	36.872.966
	ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČ. OBDOBJA	7.129.780	7.529.048	3.738.875	700.443

Vir: Računovodsko poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. na dan 31.12. v letih 2002 in 2003.

Priloga 4: Podatki iz bilanc stanja podjetja Eles na dan 31.12. za leti 2002 in 2003

Element	2003	2002	
	Stalne cene	Tekoče cene	Stalne cene
SREDSTVA			
1. STALNA SREDSTVA	132.852.825	116.283.979	121.633.042
a. Neopredmetena dolgoročna sredstva	4.777.818	5.038.352	5.270.116
b. Opredmetena osnovna sredstva	61.345.634	60.125.044	62.890.796
c. Dolgoročne finančne naložbe	66.729.373	51.120.583	53.472.130
2. GIBLJIVA SREDSTVA	12.847.666	11.940.866	12.490.146
a. Zaloge	281.125	574.500	600.927
b. Poslovne terjatve (1+2)	6.671.104	7.035.344	7.358.970
1. Dolgoročne poslovne terjatve	15.588	17.585	18.394
2. Kratkoročne poslovne terjatve	6.655.516	7.017.759	7.340.576
c. Kratkoročne finančne naložbe	4.796.755	821.768	859.569
d. Dobroimetje pri bankah, čeki in gotovina	1.071.411	3.489.956	3.650.494
e. Aktivne časovne razmejitve	27.271	19.298	20.186
SREDSTVA SKUPAJ (1+2)	145.700.491	128.224.845	134.123.188
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV			
1. KAPITAL	135.683.215	118.190.981	123.627.766
a. Osnovni kapital	42.528.795	42.528.795	44.485.120
b. Zakonske rezerve	543.433	356.489	372.887
c. Rezerve iz dobička	4.000.000	0	0
d. Preneseni čisti poslovni izid	1.773.290	0	0
e. Čisti poslovni izid poslovnega leta	3.551.931	6.773.291	7.084.862
f. Prevednotovalni popravek kapitala	83.285.766	68.532.406	71.684.897
2. DOLGOROČNE REZERVACIJE	1.431.913	1.331.795	1.393.058
3. FINANČNE IN POSLOV. OBVEZ.	8.341.642	8.648.182	9.045.998
a. Dolgoročne fin. in poslovne obveznosti	1.438.493	2.426.442	2.538.058
1. Dolgoročne finančne obveznosti	1.170.150	2.046.555	2.140.696
2. Dolgoročne poslovne obveznosti	268.343	379.887	397.362
b. Kratkoročne fin. in poslovne obveznosti	6.903.149	6.221.740	6.507.940
1. Kratkoročne finančne obveznosti	645.534	773.094	808.656
2. Kratkoročne poslovne obveznosti	6.257.615	5.448.646	5.699.284
4. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	243.721	53.887	56.366
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV SKUPAJ (1+2+3+4)	145.700.491	128.224.845	134.123.188

Vir: Računovodsko poročilo Elektro – Slovenija d. o. o. na dan 31.12. v letih 2002 in 2003.